

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL HİZMET ALANINDA ETİK ve SOSYAL
HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN ETİK DEĞERLERE
YATKINLIĞI İLE İLGİLİ BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yüksel AKIN

**Enstitü Ana Bilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Ana Bilim Dalı: Sosyal Politika**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ersin KAVİ

HAZİRAN – 2017

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ALANINDA ETİK ve SOSYAL
HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN ETİK DEĞERLERE
YATKINLIĞI İLE İLGİLİ BİR ÇALIŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yüksel AKIN (147205030)

Enstitü Ana Bilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Enstitü
Ana Bilim Dalı: Sosyal Politika

Bu tez.../.../2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Hizmet Alanında Etik ve Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Etik Değerlere Yatkınlığı İle İlgili Bir Çalışma” başlıklı bu çalışmanın yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yüksel AKIN

06.06.2017

ÖNSÖZ

Etik, iyi ve doğru davranışın temellendirilmesinde, insanlık tarihinden bu güne, olmazsa olmaz bir olgu olarak, sosyal yaşamın her alanında söz konusu olmaktadır. Hatta sosyal yaşamın söz konusu olabilmesi, insanların birbiri ile etik değerlerle ilişki kurmasıyla mümkün olmuştur denilebilir. Dolayısıyla Etik'siz bir sosyal yaşam ve böylece Etik'siz bir çalışma yaşamı da mümkün görünmemektedir.

Çalışma süresince engin bilgisinden istifade ettiğim hocam aynı zamanda danışmanım sayın Doç.Dr. Ersin KAVİ'YE teşekkürlerimi bildirmeyi borç bilirim. Aynı zamanda emekleri ile yetiştiğim bölüm hocalarıma ve çalışmanın öğrencilerle bulunduğu kısımda yardımlarını esirgemeyen, Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü hocalarına, Medipol Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Ömer Erdem KOÇAK'A ve 29 Mayıs Üniversitesi'nden Yrd. Doç.Dr. Ahmet ÜNSÜR'E ayrıca teşekkür ederim.

Yüksel AKIN

06.06.2017

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
1.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. GENEL OLARAK ETİK VE ETİK DEĞER KAVRAMLARI	4
1.1.1.Etik.....	4
1.1.2.Etik Değer.....	5
1.1.3. Etik Kavramının Boyutları.....	6
1.1.3.1. Ödev Boyutu	6
1.1.3.2. Erdem Boyutu.....	7
1.1.3.3. Mutluluk Boyutu.....	8
1.1.3.4. Fayda Boyutu.....	9
1.1.3.5. Duygu Boyutu.....	10
1.1.3.6. Sezgi Boyutu	10
1.1.4.Etik Türleri.....	11
1.1.4.1.Normatif Etik.....	11
1.1.4.2.Uygulamalı Etik.....	12
1.2. GENEL OLARAK SOSYAL HİZMET.....	13
1.2.1. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi.....	13
1.2.2. Sosyal Hizmet Kavramı.....	15
1.2.3. Sosyal Hizmet Mesleği	17
1.2.4. Sosyal Hizmet Alanları	18
1.2.5. Sosyal Hizmet Eğitimi	19
1.2.5.1.Dünyada Sosyal Hizmet Eğitimi	21
1.2.5.2.Türkiye’de Sosyal Hizmet Eğitimi	21
2.BÖLÜM: SOSYAL HİZMET VE ETİK İLİŞKİSİ	23
2.2.SOSYAL HİZMETİN ETİK DEĞERLERİ	24
2.2.1.Sosyal Hak.....	24
2.2.2.Sosyal Adalet.....	28

2.2.3.Sosyal Demokrasi.....	28
2.3.SOSYAL HİZMET ETİĞİ.....	29
2.3.1.Sosyal Hizmet Mesleğindeki Etik Değerler.....	31
2.3.1.1.Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesindeki Değerler.....	32
2.3.1.2.Sosyal Hizmet Uzmanlarının Etik Değerleri.....	33
2.3.1.3.Sosyal Hizmetler Kanunu'ndaki Etik Değerler.....	36
BÖLÜM 3: SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN	
ETİK DEĞERLERE YATKINLIĞI İLE İLGİLİ BİR ÇALIŞMA.....	38
3.1. Araştırmanın Konusu.....	38
3.2. Araştırmanın Amacı.....	38
3.3. Araştırmanın Önemi.....	38
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	38
3.5. Araştırmanın Yöntemi.....	39
3.6. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	39
3.7. Araştırmanın Hipotezleri.....	39
3.8. Araştırmanın Bulguları.....	40
3.8.1. Demografik Bulgular.....	40
3.8.2. Anketteki İfadelere İlişkin Dağılımlar.....	41
3.8.3. Çapraz Analizler.....	54
3.8.3.1. Cinsiyet Faktörünün Etik Değerlere Etkisi İle İlgili Analizler.....	54
3.8.3.2. Öğrenim Görülen Üniversitenin	
Etik Değerlere Etkisi İle İlgili Analizler.....	57
3.8.3.3. Yaş Faktörünün Etik Değerlere Etkisi İle İlgili Analizler.....	62
3.9. Araştırma Hipotezlerinin Değerlendirilmesi.....	63
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	72
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	81

KISALTMALAR

SGK	: Sosyal Güvelik Kurumu
SHK	: Sosyal Hizmetler Kanunu
SHU	: Sosyal Hizmet Uzmanı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
UN	: Birleşmiş Milletler
Vb	: Ve Benzeri

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Hizmet Eğitiminin Verildiği Üniversite Sayıları	39
Tablo 2: Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları	40
Tablo 3: Öğrencilerin Yaş Durumu	40
Tablo 4: Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Üniversiteye Göre Dağılımı	41
Tablo 5: Öğrenim Görülen Sınıflara İlişkin Dağılımlar	41
Tablo 6: ‘‘Her Yaştaki İnsana Saygı Duyarım’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	42
Tablo 7: ‘‘Her Yaştaki İnsana Sevgi Beslerim’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	42
Tablo 8: ‘‘İnsan Olmanın Gereksinimlerini Yerine Getirmeye Gayret Ederim.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	43
Tablo 9: ‘‘İnsanların Bana Güven Duymasını İsterim.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	44
Tablo 10: ‘‘Devletin Malına Zarar Vermekten Kaçınırım.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	44
Tablo 11: ‘‘Yaptığım İşlerde Şeffaf Olmaya Çalışırım.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	45
Tablo 12: ‘‘Genel Olarak Kendimi Sabırlı Olarak Tanımlarım.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	45
Tablo 13: ‘‘İnsanların Bana Olan Güvenlerini Kötüye Kullanmam.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	46
Tablo 14: ‘‘Şartlar Ne Olursa Olsun Ayrımcılık Yapmam.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar	47

Tablo 15: ‘‘Şartlar Ne Olursa Olsun Tarafsız Davranırım.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	47
Tablo 16: ‘‘Şartlar Ne Olursa Olsun Adaletli Davranırım.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	48
Tablo 17: ‘‘Şartlar Ne Olursa Olsun Bütün İnsanlara Eşit Davranırım.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	48
Tablo 18: ‘Şartlar Ne Olursa Olsun Dürüst Davranırım.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	49
Tablo 19: ‘‘ Yeni Şeyler Yapma Konusunda Girişimciyimdir.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	50
Tablo 20: ‘‘İnsanlara Rol Model Olmaya Çalışırım.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	50
Tablo 21: ‘‘İnsanlarla İş Birliği İçinde Olmaktan Hoşlanırım.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	51
Tablo 22: ‘‘Çocukları Sevmek Gerekir.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	52
Tablo 23: ‘‘Sokakta Evsiz İnsanlar Görmek Beni Üzer.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	53
Tablo 24: ‘‘İnsanlara Yardım Etmek Güzeldir’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	54
Tablo 25: ‘‘İnsanların Sorunlarını Çözmek Beni Mutlu Eder.’’	
İfadesine İlişkin Dağılımlar.....	54
Tablo 26: Cinsiyet Faktörünün Sevgi Duymaya Etkisi.....	55

Tablo 27: Cinsiyetin Adil Davranmaya Etkisi	56
Tablo 28: Cinsiyetin Sabırlı Olmaya Etkisi	57
Tablo 29: Cinsiyetin Duygusal Bir Duruma Etkisi	58
Tablo 30: Öğrenim Görülen Üniversitenin İşbirliği İçinde Çalışmaya Etkisi	59
Tablo 31: Öğrenim Görülen Üniversitenin Yenilikçi Ve Girişimciliğe Etkisi	60
Tablo 32: Öğrenim Görülen Üniversitenin Sorun Çözmeye Etkisi	61
Tablo 33: Öğrenim Görülen Üniversitenin İnsanlara Yardım Etmeye Etkisi	61
Tablo 34: Öğrenim Görülen Üniversitenin Tarafsız Davranışa Etkisi	62
Tablo 35: Yaş Faktörünün Adil Davranmaya Etkisi	63
Tablo 36: Yaş Faktörünün Saygı Duymaya Etkisi	64
Tablo 37: Cinsiyetin Problem Çözmeye Etkisi	65
Tablo 38: Cinsiyetin Problem Çözmeye Etkisine İlişkin Ki-Kare Anlamlılık Testi	66
Tablo 39: Cinsiyetin Çocuk Sevgisine Etkisine İlişkin Tablo Analizi	66
Tablo 40: Cinsiyetin Çocuk Sevgisine Etkisine İlişkin Anlamlılık Testi	67
Tablo 41: Öğrenim Görülen Üniversitenin Kamu Malına Yaklaşımına Etkisi	68
Tablo 42: Öğrenim Görülen Üniversite İle Kendini Sabırlı Olarak Tanımlama Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	69
Tablo 43: Öğrenim Görülen Üniversite İle Sabırlılık İlişkisinde Ki-Kare Testi	70
Tablo 44: Öğrencilerin Yaşları ve Sabır arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	70
Tablo 45: Öğrencilerin Sınıf Düzeyi İle Sabırlı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	71

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Sosyal Hizmet Alanında Etik Ve Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Etik Değerlere Yatkınlığı İle İlgili Bir Çalışma	
Tezin Yazarı: Yüksel AKIN	Danışman: Ersin KAVİ
Kabul Tarihi:	Sayfa Sayısı: VIII(ön kısım)+80(tez)+2 (ekler)
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri	Bilim Dalı: Sosyal Politika
<p>Etik kavramı, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olarak iyi ve doğru davranışı tanımlama, somutlaştırma gayreti içinde günümüzde de var olan, hayatın her anında ve alanında söz konusu olan bir ahlak felsefesidir. Dolayısıyla çalışma yaşamı da buna dâhildir. Günümüzde her mesleğin kendi etik prensiplerini içinde barındırdığı kabul gören bir anlayış durumundadır. Her mesleğin kendine özgü etik değerler temelinde çalışması söz konusudur. Aynı şekilde sosyal hizmet mesleği de etik değerler temelinde daha özeldir ise sosyal hizmet etiği temelinde çalışmak durumundadır. Sosyal hizmet gibi öznesi insan olan, sosyal ve muhtaç bireylerin sorunları ile ilgilenen bir çalışma alanına ait etik çerçeveye katkı sunma gayreti çalışmanın özüdür.</p>	
Anahtar Kelimeler: Etik, Sosyal Hizmet, Etik Değerler	

Yalova University Institute of Social Sciences Phd Thesis Summary

Thesis Title: Ethics In The Field of Social Work and A Study of The Tendency of Social Services Student's to Ethics	
Thesis Author: Yüksel AKIN	Advisor: Ersin KAVI
Date of Acceptance:	Total Number of Pages: VIII (front page)+80 (thesis)+2 (annex)
Department: Labor Economics And Industrial Relations	Field of Study: Social Policy
<p>As ancient as human history notion of "Ethics" is still considered as a scale to define "The right and the good" behaviour on every moment and every ground of life. Inevitably working life should be a part of . In our times, every profession has its own ethical codes; so social services also should refer some ethical codes of its own , so to say ethics of social services. This work tried to contribute on a field where human needs and wishes are gathered, especially the needs of disadvantaged group of people are met.</p>	
Keywords: Ethic, Social Services, Ethical Codes	

GİRİŞ

Sosyal hizmet mesleği, insanı insan olmaktan ötürü en yüksek değer olarak gören bir meslek konumundadır. İnsan olmaktan ötürü sahip olunan hakların, sosyal hak ve adalet gibi etik değerlerin bir gereği olarak, etik değerleri gözeten ve bu değerlerle bütünleşmiş bir meslek konumundadır. Aynı zamanda insanı, sosyal ve muhtaç bir varlık olarak gören, insan haysiyet ve onurunu önemseyen ve toplumdaki sorunları bu anlayışla çözmek durumunda olan bir meslektir. Bir mesleği tam anlamıyla öğrenmenin yolu elbette ki o mesleği bizzat yapmaktır, fakat deneme yanılma yoluyla yapacağımız pratikler her mesleğin tabiatına göre farklıdır. Toplumdaki sorunları çözerken ahlaki çerçeveler içinde hizmet sunmak, pratik olarak oldukça hassas bir konudur. Dolayısıyla etik değerlerin bilincinde olmak ve eğitimini özümsemiş birer meslek adayı olarak, bu etik değerler perspektifine göre çalışma yaşamına başlamak önemlidir.

Sosyal hizmetteki insani değer perspektifi, sosyal sorunlara aynı duyarlılıkla eğilmeyi, hak ve adalet kavramı gibi herkes için olmazsa olmaz olan değerlerin gereğini en doğru şekilde yerine getirmeyi gerektirmektedir. Toplumsal sorunlara çözüm üretmek durumunda olan sosyal hizmet uygulayıcıları, problemleri çözerken, muhtaç konumdaki bireylerin haklarını aynı duyarlılıkla gözetmek ve mesleki etik değerler temelinde çalışmak durumundadır. Öte yandan hizmeti sunan bireylerin zihinlerindeki etik tasavvur ile mesleki etik davranış, bütün diğer mesleki bilgilerle birlikte uyumlu olmalıdır.

Bu bağlamda çalışmamız üç bölümden oluşmuştur. İlk bölümde etik kavramının kökeni ve boyutları genel hatları ile ortaya konduktan sonra sosyal hizmet mesleği de genel hatları ile işlenmiştir. İkinci bölümde ise sosyal hizmet ve etik ilişkisi üzerinde durulmuş, insan hakları, adalet, demokrasi gibi temel kavramlar hem etik hem de sosyal hizmet mesleği bağlamında ortaya konmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise üç farklı üniversitenin sosyal hizmet bölümü öğrencilerini kapsayacak şekilde, öğrencilerin etik değere yönelik eğilimlerini araştırmak üzere, yirmi farklı temel etik ifadenin bulunduğu bir anket araştırması yapılmıştır.

Çalışmanın Konusu

Çalışmanın konusunu, sosyal hizmetle bütünleşmiş insan hakları, adalet ve demokrasi gibi değerlerin etik ve sosyal hizmet alanında temellendirilmesi ve bu temelle birlikte sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin etik değerlere yönelik yatkınlıklarının araştırılması ve buna yönelik bulgular oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Çalışma, etik ve sosyal hizmet ilişkisi temelinde, 1.2.3. Sınıflarda eğitim gören sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin etik değerlerle ilgili düşüncelerini araştırmak, öğrencilerin tasavvurundaki etik anlamlandırmaya ulaşmak ve öğrencilerin etik değerlere yatkınlığı ile ilgili fikir edinmek çabasıdır. Ayrıca bu yöndeki bulgulara ulaşmak ve sosyal hizmet alanına, diğer mesleki bilgilerle birlikte, etik değerler yönünden de katkı sunma çabasıdır.

Çalışmanın Önemi

Çalışma yaşamında standart prensipler söz konusudur. Bu prensipler ise mesleğin türüne göre değişmekte ve gerekli donanımlara sahip olmak farklılaşmaktadır. Kimi meslekler nitel özelliklere sahip olmayı gerektirirken kimi meslekler daha çok nicel donanımları gerektirir. Bunun yanında, günümüzde herkesçe kabul gören, her mesleğin bir meslek ahlakını içinde barındırdığı yönündedir. Bu anlamda sosyal hizmet mesleği, hak ve adaleti gerçekleştirmek, muhtaç olan insana hizmet etmek, insan onuru ve saygısını korumak, toplumsal yaşamı bu çerçevede devam ettirmek gayesi içinde, etik değerler temelinde uygulanmak durumundadır.

Çalışma, bir yandan sosyal hizmet alanına ait felsefi etik betimlemeyi yaparken diğer yandan öğrencilerin etik değerlere eğilimlerini göstererek onları daha iyi tanıma imkânı sağladığı gibi, mesleki etik gereklilikler ile öğrencilerin zihinlerindeki etik tasavvur arasındaki farkları gösterebilmesi açısından ayrıca önem arz etmektedir. Bu anlamda etik yönlendirmenin doğru yapılabilmesi ve aynı zamanda mesleki etik yönlendirmeye yönelik olarak sosyal hizmet eğitimine ayrıca katkısı bakımından önemli olabilecektir. Çünkü doğru bir etik yönlendirme için öğrencilerin sahip olduğu temel etik değerleri nasıl ifade ettiğini görmek ayrıca anlamlı olabilecektir.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın 1. ve 2. bölümü, sosyal hizmet disiplininin üzerine kurulduğu toplumsal gerekçeler ve sosyal hizmetin etik değerlerle ilişkisi üzerinden, literatürdeki kaynaklardan bir havuz oluşturularak çalışılmıştır. Buna yönelik olarak okumalar yapılmış ve ilgili yerler çalışmada kullanılmıştır. Çalışmanın 3. bölümünde, genel etik değerler ve sosyal hizmetin etik değerleri göz önünde bulundurulmaya çalışılarak yirmi ifadeden oluşan bir anket kullanılmıştır. Bu anket; etik temelinde, ahlaki ve mesleki tutum ve davranışlara yönelik ifadelerle şekillenmiştir.

1.BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GENEL OLARAK ETİK VE ETİK DEĞER KAVRAMLARI

1.1.1. Etik

Etik, insanlık tarihi boyunca var olmuş ve anlaşılmaya çalışılmış felsefi bir olgudur. Çünkü insan yaşamının her anında bireyin davranışlarını belirleyen bir ahlak felsefesi söz konusudur. Dolayısıyla, nereden gelirse gelsin merkezinde insan unsuru vardır. Temelini dinden de olsa insanın kendisinden de olsa ahlakın objesi insandır. Ahlakın insan temelinden kast edilen, ahlak ölçütleri belirlenirken ve bir davranışa ‘‘Ahlakilik’’ özelliği kazandırılırken dayandığı temel unsurun insan olmasıdır (Kavi ve Koçak,2013:3).Dolayısıyla, felsefi bir disiplin olan etik, insan eylemlerini konu alır. Etik, insanlar arasındaki ilişkileri etkileyen değerleri, ahlaki bakımdan iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış davranışların niteliğini ve dayanağını araştıran felsefe bilimidir (İşgüden ve Çabuk,2006:62).

Etik kavramı, bu insani temele göre ele alındığında antik Yunana kadar geri götürülebilir. Yunanca ‘‘ethos’’ kelimesinden türetilmiş olup, huy karakter veya mizaç anlamlarına gelir (Atak ve Gül,2014:277).Türkçeye ise Arapçada karakter, huy anlamına gelen ‘‘hulk’’ kelimesinden yerleşmiştir. Türk dil kurumuna göre etik: ‘‘Ahlaki, ahlakla ilgili olan ‘’ demektir (TDK,2016:1).Ahlakilik olarak etik, iyi erdemlerin özüne ulaşma, doğru ve yanlış belirleme gayreti içerisindedir. Yani hangi konuda ne yapılıp ne yapılmaması gerektiği hususunda, davranışlara ait seçimleri seçmeye sevk eden nedenleri içine almaktadır (Taşcı,2012:29). Dolayısıyla etik, felsefenin, ahlakın bilgisine yönelik değerlendirmeleridir. Bir anlamda ahlaki yaşayış ilkelerinin ve unsurlarının bilgisinin elde edilmesine yönelik felsefi bir faaliyet alanıdır (Gökalp,2010:21).Aynı zamanda etik, ahlaki seçimleri yansıtan bir disiplindir. Felsefenin bir dalı olan bu disiplinin, kendi içeriği, yöntembilimi ve literatürü (insan karakterinde, sistematik ve hayati öneme sahip yanlışlıklar ve doğruluklarla ilgili) vardır (Ömürgönülşen,2016:150).

1.1.2. Etik Değer

Etik, felsefe içinde sadece filozoflara değil aynı zamanda diğer bütün insanlara hitap eden, sosyal hayatın içinde sürekli olarak davranış ve düşünce tarzımız içinde ‘iyi’yi somutlaştıran ve ahlaki değerlerimizi etkileyen bir olgudur denilebilir. Çünkü etik, felsefenin ahlaki değerlerle ilgili olan alt dalına karşılık gelir. İnsanların pek çoklarına göre en temel yönü ya da özelliği değerlerle doğrudan ilişkili olmak, değer yaratmak, değer taşıyıcısı veya cisimleştiricisi olmasıdır (Cevizci,2013:218).Değer denilince ilk akla gelebilecek özellik, bireylere ve topluma yön veren, davranışlarını belirleyen ilkeler, tercihlerdir. Bu ilkeler geniş anlamda tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik etkenler başta olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olarak oluşurlar. Her toplum ve birey, sahip olduğu değerler çerçevesinde davranışlarına yön verir, tercihlerini onlara göre belirler. Hatta değerler, her türlü olayı anlamlandırmamızda belirleyici etken durumundadırlar (TMMOB,2004:33).Ayrıca, belirli bir davranış tarzı ya da var oluş durumuna karşı kişisel olarak ya da toplumsal olarak tercih edilip edilmediği hakkındaki temel inançları temsil ederler. Değer kavramı kişinin neyin iyi ya da neyin arzulanır olduğu hakkındaki fikirlerini kapsadığı için ahlaki bir boyut taşır (Kılavuz,2003:35). Dolayısıyla, ahlaki anlamda “iyi’yi dile getiren veya ahlaksal ihtiyacı karşılayan bir olgu olarak da belirtilebilir. Bireylerin düşünce, tutum, davranış ve faaliyetlerinin şekillenmesinde değerlerin ve özellikle de ahlaki değerlerin önemli rol oynadığı görülmektedir. Bu bağlamda değer, bireylerin tercihlerinin oluşumunda kullandıkları temel kıstas olarak tanımlanabilir (Örselli,2010:24).

Bireyler tercihlerini eyleme dönüştürerek etik değerleri anlamlandırabilmektedir. Çünkü etik değerler ve bu değerlerden türetilen ahlak ilkeleri ancak davranışlarda somutlaştığı zaman bir anlam ifade ederler. Başka bir deyişle sadece sözde kalan, yaşantıya, eyleme yansımayan etik değerler pratikte bir anlam ifade etmezler. Dolayısıyla etik değerler ancak eylemde karşılık buldukları zaman güç kazanırlar (Atak ve Gül,2014:178).Bu ana hatlarıyla, etik değerler olmadan sosyal yaşamın da mümkün olmayabileceğini söylemek çok da zor olmayacaktır. Çünkü bireyin toplum içinde var olmasını sağlayan toplumun kabullerine göre ortaya koyduğu değerler ile mümkün olabilmektedir. Sonuç olarak, insan ilişkilerinde kabul görmüş, olması gereken kuralları ve bu kurallara uymak suretiyle gerçekleşen davranışları etik değerler olarak tanımlayabiliriz. Etik değerler,

insanların toplumsal yaşamı devam ettirmek ve toplum düzeni içinde benimsedikleri ve yaşam boyunca bir takım değişikliklere uğrayan değerlerdir. Dürüstlük, doğruluk, sözünde durmak, sadakat, adalet, başkalarına yardım etmek, başkalarına saygı göstermek, sorumluluklarını yerine getirmek başlıca temel etik değerler arasında yer alır (İşgüden ve Çabuk,2006:62).

1.1.3. Etik Kavramının Boyutları

Etik kavramı, ahlaki olanı belirleme çabasında uzun soluklu bir geçmişe sahiptir. Bu anlamda antik Yunandan günümüze, ‘‘iyi’’ arayışının süregeldiğini görürüz. Aynı zamanda, toplumların ahlak değerlerine göre, anlam zenginliği içinde farklı boyutları ile değerlendirilebilmiştir. Fakat farklı boyutlarına rağmen hepsinde ahlakilik ve iyinin ne olduğunu belirleme çabası görülebilir.

1.1.3.1. Ödev Boyutu

Toplum içinde yaşayan bireyin sorumlulukları vardır ve birey bu sorumlulukları yerine getirerek ahlaki olana ulaşabilir.19. yüzyıl filozofu *İmmanuel Kant*, bu noktada iyi olanı ödev (*deontoloji*) ve insanın kendine saygısı olarak ortaya koyar. Kant’a göre;

‘‘Bir şeyi yapmakla yükümlü olduğumuzun, onun ödevimiz olduğunun göstergesi saygı duygusudur. Kişiden kişiye değişen öznel eğilimlere hizmet etmeyip aksine eğilimlerden vazgeçilebileceğini, en azından belirli bir eylemi seçmek zorunluluğu karşısında kalındığında eğilim duyulan nesnelere tamamen hesapların dışında bırakılabileceğini gösteren şey yasadır ve yasa, ‘‘Saygı konusu, dolayısıyla buyruk olabilir’’ (Kılıç,2015:95).

Kant, buyruğu iki farklı anlamda ele almaktadır: Kesin buyruklar ve koşullu buyruklar. Koşullu buyruk, istek ve arzularımızın bizi yönlendirdiği hedefe ulaşmak için irademizle şekillenen araçların zorunluluğunu ifade etmektedir. Bu durumda irademiz bize, kesin olmayan bir biçimde ve yalnızca bir araç olarak bir başka amacı bulundurarak bir eylemi buyurmaktadır. Yani irade, arzu ve eğilimlerimiz doğrultusunda bir amaca yönelmiştir. Oysa kesin buyruklar, amaçlardan bağımsız ve dahası arzu ve eğilimlerimiz doğrultusunda yönlendirilmeyen, nesnel ve evrensel geçerliliği olan eylemlerdir. Bu anlamda *Kant*, evrensel biçimde tanımlanmış ahlak yasalarına uygun davranmasını öğrenen ve bilen iradeyi, iyi irade olarak tanımlamaktadır. *Kant* için iyi bir irade dışında koşulsuz hiçbir şey yoktur. Örneğin sağlık, zenginlik, akıl ancak yerinde kullanılırsalar iyidirler. Fakat iyi irade

kendiliğinden iyidir. İyi iradenin tek motifi de ödevini yapmak adına ödevini yapmaktır (Bezci,2005:53,54).

Kant'a göre ödev, insanın kendi akıl ve iradesine bağlı olarak oluşturduğu bir ilkedir. Ahlaki davranış da ödevde uygun olduğu için değil, ödevden dolayı yapılan davranıştır. Örneğin bir insanın doğru söylemesi iyi bir eylemdir. Ancak diğer insanlara iyi gözükmek ya da cezadan korktuğu için doğruyu söylemek *Kant*'a göre ahlaki değildir. Yani ödevde uygunlukla ödevden dolayı yapılan davranış arasında fark vardır. Ödevden dolayı yapılma, hiçbir koşul ve sonucu gözetmeksizin sadece ödev olduğu için bir davranışın yapılmasıdır (Gökalp,2010:31).

Kant'a göre, başka insanları hiçbir zaman salt kendi kişisel amaçlarımıza ulaşmak için kullanmamalıyız. Çünkü ahlaki bir biçimde davranışlarda bulunmak, başka bireylere akılla anlaşılabilir rasyonel varlıklar ve dolayısıyla ahlaki amaçlar olarak muamele etmek demektir (Kılavuz,2004:21).Bu anlamda, Ahlâk yasası, herkesin ‘‘iyi’’ istemeye göre hareket edeceği, evrensel bir yasa niteliği taşımaktadır. İnsan özgür eylemlerini bu ahlak yasasına uygun olarak gerçekleştirmektedir. Ahlak yasası insanın başkasını araç değil, amaç olarak görmesinin güvencesidir. İnsanın ödevi, son değerlendirmede, diğer insanlara insan olduklarından dolayı saygı duyması gereken bir varlık olarak davranmaktır (Erdem,2014:72,73).

1.1.3.2. Erdem Boyutu

Etik, erdem boyutuyla da değerlendirilebilmektedir. Erdemler, iyi huyluluk, iyi kalplilik, iyi niyetlilik, iyi sözlülük iyi davranışçılık kısaca iyi ahlakıdır. Dini veya felsefi her gerçek ahlakın amacı iyi huylu ya da erdemli bireyler ve hatta *Farabi*'nin tabiriyle erdemli toplum ve mümkünse onun da ötesinde erdemli dünya oluşturmaktır (Yaran,2012:119).Bu noktada, *Sokrates* iyi kalpli ya da iyi ahlaklı olabilmeyi bilgi sayesinde mümkün görür. Ona göre erdem bilgidir; dolayısıyla öğrenilir ve öğretilir. Bilgili olan ona göre davranır; kimse isteyerek kötünün izinden gitmez; erdemsizlik sadece bilgisizlikten doğar; insan sadece kendini tanıyarak özgürlüğe ulaşabilir (Ocak,2011:83). Ayrıca, kendini bilmek ahlaki iyinin bilgisine sahip olup onu pratik hayatın içinde var etmekle gerçekleşir. Ahlakın temel kavramı olan iyi'nin bilgisini elde eden insan bu bilgisini eylemlerine aktarır ve erdemli bir insan olur (Gökalp,2010:25). *Sokrates*'e göre, bir insanın erdemli olmasıyla bilgili olması arasında paralellik vardır.

Ona göre erdemli insan aynı zamanda bilgili insandır; dolayısıyla ‘‘Erdem bilgidir’’. Bilgili insanın kötülük de yapmayacağına inanan *Sokrates*, insanın kötülük yapmasına neden olan etkenin ‘‘Bilgisizlik’’ olduğunu savunmuştur. İyiye ulaşmaya çabalayan insan bunu, ancak erdemli eylemleriyle gerçekleştirebilmektedir. İnsan eylemlerini yönlendirense akıldır. Akıl, insanın davranışlarına yön verip belirleyen güçtür (Erdem,2014:71).Dolayısıyla, Sokrates erdemini bilgi demek olduğunu, faziletsizliğin de bilgisizlikten çıktığını söylemiştir. Ona göre bilge insan, bilgisine göre davranan ve kendi iç âlemi ile uyum halinde bulunan insan olarak anlatmıştır. *Eflatun(Plato)* ahlak konusunu ilk zamanlar Sokrates gibi anlamakla beraber, sonraları iyi, güzel ve doğru idelerini bilmenin erdem olduğunu söylemiştir (Çubukçu,1972:13). *Eflatun*’un erdemler listesinde saydığı cesaret, ölçülülük, bilgelik ve adalet ruhun kısımlarına uygun olduğu gibi toplumu oluşturan sınıfların yerine getirmesi gereken görevleri de belirtir. Erdem, ahlaki anlamda bir kişilik özelliğidir ve davranışlara olsun motivasyonlara olsun dolaylı şekilde yansır. Ahlaken erdemli bir kişi toplumun ortak ahlak değerleri olan çalışkanlık, duygusal akıl, şeref, adalet, yardımseverlik, merhamet gibi değerlere bağlı kişidir (Ocak,2011:81).

1.1.3.3. Mutluluk Boyutu

Etiğin, mutluluk boyutu söz konusudur. Çünkü etik tarihi en yüksek iyinin ne olduğunu tanımlama çabasıyla başlamıştır. Tüm bu çabalarda en yüksek iyi, ulaşılması, elde edilmesi gereken bir şey, bir amaç olarak mutluluk olarak adlandırılır. Fakat, mutluluğun ne olduğuna farklı cevaplar verilebilmektedir (Özlem,2004:46). Bu anlamda, *Sokrates*, erdemlerin gereğini yapmış bir insan olarak yaşamış olmanın mutluluk olduğunu anlatır. Dolayısıyla, nesnel iyi ve ahlaklı yaşamış ve hayatının sonlarına doğru ‘‘Şükür iyi, namuslu, erdemli ve ahlaklı yaşadım’’ diyebilen insanın memnuniyet ve huzur hali (Cevizci,2013:226) ile mutlu olmanın etik olduğunu varsayar. Bu varsayımına göre, davranışlarla, mutluluk ve mutsuzluk arasında bir orantı vardır. Eylemlerin doğruluk oranı arttıkça mutluluk da artar, azaldıkça mutluluk azalır. Eylemleri doğru ya da yanlış olarak kabul ederken mutluluğu artırmanın temel bir eğilim (amaç) olması, bireylere eylemlerini hiç istenmeyenle her zaman çok istenenler arasında bir konuma yerleştirme olanağını verir (Kılavuz,2004:18).Dolayısıyla böyle bir toplumda insanların nihayetinde huzur ve refaha kavuşmaları muhtemeldir. Çünkü

toplumu oluşturan sınıfların sorumluluklarını en iyi şekilde yerine getirmesi ve toplumsal sınıflar arasındaki uyumun sağlanması toplumsal mutluluğu kazandırır. Bu demektir ki erdem, bireysel ve toplumsal mutluluğu kazandıran bir ahlâksal sonucu sağlayıcıdır (Ocak,2011:81).Öte yandan Epiküros Sokrates'e benzer şekilde mutlu olmanın yolunu akılda ve böylece bilgide görür. Ona göre;

“İnsanı mutlu kılan; akla uygun ve sade alışkanlıklar, arayacağımız ve sakınacağımız şeyleri iyice ölçebilen, ruha rahatsızlık veren yanlış inanışları söküp atabilen bir akıldır.” O halde bütün bu söylediklerimizin ilkesi, iyiliklerin en büyüğü olan bilgeliktir” (Ocak,2011:85).

1.1.3.4. Fayda Boyutu

Etiğin, fayda boyutu söz konusudur. Fakat faydadan anlaşılan, gündelik dildeki salt maddi bir çıkar değildir. Bu çerçevede faydacılıkta eylemin ahlaken iyi olabilmesinin yolu, eylemden etkilenen en yüksek sayıda insana en yüksek mutluluğu vermesi şeklinde tarif edilmektedir (Taşcı,2012:41).Bu varsayıma göre, bir davranış yöneldiği kimselere en büyük yararları getirdiğinde ahlakidir, diğer bir deyişle eylemin sonuçları, en yüksek haz ve sevinç, en az üzüntü ve acı getirirse bunlar ahlakidir denebilir. *Jeremy Bentham*, kişilerin eyleme geçmeden önce bir yararlılık hesabı yapıp, bu eylemden ve davranıştan beklenen sevinçleri ve üzüntüleri, yoğunlukları, süreklilikleri, kesin olup olmayışları, olası sonuçları açısından tartmak ve değerlendirmek durumunda olduklarını ifade etmiştir. Sonuç olarak tüm negatif ve pozitif yönler karşılaştırılmalı, eğer olumlu yönler ağır basarsa eylem faydalıdır ve yapılması ahlaki bir gerekliliktir. *Mill*' de benzer düşüncelerle yararlılık ilkesinin ahlaki bakımdan iyi olan, bütün eylem ve davranışların temelini oluşturduğunu, bu eylemlerin muhataplarının da bu tür eylemlerle mutluluklarının artacağını ileri sürmüştür (TÜSİAD,2005:50).Öte yandan, Bir eylemin fayda derecesi, mutluluğu oluşturabilir ya da mutsuzluğa engel olabilir. *Bentham* faydayı, “ Herhangi bir objenin özellikleri aracılığıyla, ilgili bireylere çıkar, avantaj, haz, iyilik veya mutluluk sağlaması ya da acı, kötülük veya mutsuzluğu ortadan kaldırmasıdır” şeklinde tanımlayarak, bu tanımlamanın herhangi bir amaç veya eylemlere de yansıtılabileceğini ifade etmiştir (Kılavuz,2004:18).

1.1.3.5. Duygu Boyutu

Etik'te, merkeze duyguları koyan duygu boyutu söz konusudur. *Hume*'a göre, bizim belirli objelere yansıttığımız, yani ahlaki yargılarımızın temelinde akıl değil duygular vardır. O, bu konuda ‘Akıl duyguların sadece bir kölesidir ve olmalıdır’ demektedir ve ‘Akıl tek başına eylem oluşturamaz veya iradeye sahip olamaz’ diyerek akli duyguya hizmet eden ve ona itaat eden bir yeti olarak görmektedir (Gökalp,2010:46).Öte yandan, Aristoteles, duygularımızın zaman zaman savunulamaz olabileceğini ancak bunun onların mantıksız ve kontrol dışı olduğunu söylemek için yeterli olmadığını da belirtir. Özellikle *Nikamakhos'a Etik*'te insanın eylem yaşamı ile ruhun akla uygun olan ya da ve olmayan ilişkisini inceler (Gökalp,2010:4).

Bu bağlamda, duygu boyutu ile etik, merhamet duygusu boyutu ile örneklendirilebilir. 19.yüzyıl filozofu *Arthur Schopenhauer* iyi olanı, diğer insanların acılarını anlamaya çalışmak ve birbirine merhamet ederek acılarına ortak olmak olarak görür. Dolayısıyla fayda gözetmeksizin insanların iyi davranmasını sağlayan, birçok haksızlıkları önleyen şey ona göre merhamettir. İnsanın vicdanı en çok karşısındaki insanın acınacak durumda olmaması koşulu altında rahat eder. Nefret ve aşağılamayı aşmanın tek yolu insanı bir merhamet unsuru olarak görmektir. Vicdan, insanın kendisi ile açıkça hesaplaşmasını sağlar. Çünkü vicdan, kendi menfaatlerimiz doğrultusunda yapmadığımız her davranışın ardından varılan tatmindir (Akçetin,2016:74).

1.1.3.6. Sezgi Boyutu

Etik, sezgi boyutuyla, ‘iyi’yi temellendirmeye çalışır. Bu noktada *Moore*, ne yapmak gerektiği veya neyin doğru olduğu sorusuna verilecek yanıtın ‘iyi’nin doğasıyla ilgili verilecek yanıtta, iyi terimin anlamının açıklığa kavuşturulmasa bağlı olduğunu öne sürer. Zira o,bir zaman sonra söz konusu bir eylemin iyiye götürdüğü, iyi sonuçlara yol açtığı için doğru olduğunu söyleyecektir. Dolayısıyla doğruluk kavramı veya düşüncesi ‘iyi’ kavramına bağlı olmak durumundadır (Cevizci,2014:195).Öte yandan, bu öğretinin işaret ettiği diğer bir konu, iyiliği kavramının deneysel niteliği olmayan bir sezgiyi gerektirdiğidir. Buna göre iyiliğin varlığı deneysel gözlem veya deneyime ya da bilimsel araştırmaya gerek yoktur. Bu konuda sezgiler yeterlidir (Taşçı,2012:48).

1.1.4. Etik Türleri

Etigi, yukarıdaki boyutlar çerçevesinde, ‘‘İyi’yi ortaya koymada kural ya da normlar taşıyan ‘*Normatif Etik*’, davranışı gözlemleyerek sonuçları ile ilgili açıklamalar getiren ‘*Betimleyici Etik*’, kabul edilen kural ya da normlarla ilgili çözümler yapan, yargıları analiz ederek ‘belirlemeye çalışan ‘*Meta Etik*’ ya da pratik boyutuyla değerlendirilebilen ‘*Uygulamalı Etik*’ başlıkları altında değerlendirmek mümkündür. Fakat konumuz itibari ile çalışma yaşamındaki insan davranışına ait ahlaki çerçeve belirlemeye ve bunlara ait kuralları ortaya koymaya çalışması bakımından *Normatif Etik* ve *Uygulamalı Etik* türlerine odaklanmak yerinde olacaktır.

1.1.4.1. Normatif Etik

Toplumsal hayatta insan davranışlarının doğru, yanlış, iyi ya da kötü vb. şekilde değerlendirilebilmesi için, normlar, standartlar ve ölçüler olmalıdır. Bunlar olmadan bir davranışın etik çerçeve içinde değerlendirilebilmesi zorlaşır. Çünkü norm, yargılama ve değerlendirmenin kendisine göre yapıldığı ölçüt, uyulması gereken kural, düzgü ve önceden belirlenmiş kalıp, olarak tanımlanmaktadır (TDK,2016:1). Aynı zamanda normlar, değerlerin belirli rollerle ilişkili olarak ele alınması ve uygulanması ile oluşur. Normlar, karşılıklı hak, görev ve sorumlulukların belirlenmesinde kişilere yol gösterir. Toplumsal normlar, toplumsal yaşamda kişi ve grupların tutum ve davranışlarının nasıl olması gerektiğini belirleyen ve yaptırımlarla desteklenen ortak toplumsal kurallardır (Başpınar ve Çakıroğlu,2014:44). Dolayısıyla Normatif etik, bir kişinin ya da grubun davranışlarına rehberlik eden, doğrunun veya yanlışın, iyinin veya kötünün standartlarını oluşturan ahlaki kodlar olarak (Kılavuz,2003:25) normatif bir özelliğe sahiptir. Bu anlamda, kural koyan ve emreden ahlak felsefesinin geleneksel biçimi olarak düşünülebilir. Normatif etik, insanların hayatlarını nasıl sürdürmeleri gerektiği, neyin iyi neyin kötü olduğu, neyin doğru neyin yanlış olduğu, neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiği eylemlerinin nihai hedefinin ne olması gerektiği ile ilgili bilgi veren, ahlaki yaşayış için normlar ve standartlar koyan etik türüdür. Yani kural koyan ahlaktır (Gökalp,2010:23).

Nihayetinde Normatif etik, insanlara hayatları sırasında rehber olur ve böylelikle de onlara kullanacakları normları sağlar (Kavi ve Koçak,2013,7). Normatif etik

teorilerinin farklı inceleme alanlarına uygulanması uygulamalı etik türünü geliştirilmiştir. Uygulamalı etiğin alt dallarından biri olan meslek etiği, bir mesleği yaparken göz önünde bulundurulan, iş yaşamında paylaşılan yaklaşımlar, kurallar, tutum ve davranışları içerir. Bir mesleği tercih eden ve meslek olarak yürütenleri bağlayan meslek etiği, bir meslek nerede yapılırsa edilirse edilsin uyulması beklenen değerleri içerir. Bu yönüyle bir mesleğe kimlik kazandıran ve evrensel niteliğe kavuşturarak meşrulaştıran bir işlev de görür. Adil olma, dürüştlük, tarafsızlık ve sorumlu davranış, doğrudan insana yönelik meslekler için ana çerçeveyi çizilen temel etik ilke ve değerler olarak özetlenebilir (Erdem,2014,40).

1.1.4.2. Uygulamalı Etik

Etik, yalnızca felsefe içinde teorik bir ‘iyi’ arayışı değil, aynı zamanda insan yaşamının her alanında insanlara görevler yükleyen bir konum durumundadır ve insan yaşamında uygulanması söz konusudur. Çünkü etik bilgiye sahip olunması ve bu birikimin varlığı tek başına bir değer ifade etmemektedir. Örneğin, bilgisayarlar her türlü bilgiyi depolamakta ve kullanmaktadırlar, fakat herhangi bir değer yargısına sahip değillerdir. Bilgisayar hafızaları herhangi bir saygı görmezler. Bu bakımdan etik bilginin varlığı, uygulama veya pratik olmadan tek başına bir anlam ifade etmemektedir (Mahmutoğlu,2009:227). Ayrıca teorik olanın pratiğe dökülmesi gerekir. Böylece etik değerlerin ilgili olduğu belirli konulara referans olması ve bu konularda bazı somut ilkelerin benimsenmesi söz konusudur. Dolayısıyla, alabildiğince karmaşık hale gelip farklı bölümlere ayrılan hayatın ve toplumun karşı karşıya kaldığı çok çeşitli sorunlara çözümler bulmayı amaçlayan bir tür düşünce jimnastiği veya somut bir etik olmak durumundadır (Cevizci,2013:250).

Uygulama boyutuyla etik, gerek çalışma yaşamında ve gerekse daha özelde meslekler boyutuyla olsun, yaşamın her alanında karşımıza çıkan bir disiplin durumundadır. Bu disiplin iyi veya kötü, doğru veya yanlış vb. davranışlara rehberlik eden, bu anlamda toplumsal yaşamın ahlak felsefesi durumundadır. Dolayısıyla ‘‘Uygulamalı Etik’’, soyut etik prensipler ve teorik görüşlerin, insan yaşamında ne derece uygulanabileceğini kendisine konu edinmiş ve etikte uygulamalı bir disiplin ve çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin,‘‘Siyaset Etiği’’, ‘‘Sanat Etiği’’, ‘‘Tıp Etiği’’, ‘‘Yargı Etiği’’, ‘‘Çevre Etiği’’, ‘‘Medya Etiği’’, ‘‘Kamu Yönetimi Etiği ya da Yönetmelik Etiği’’ gibi. Bu alanlar için

ortak etik kurallar var olmakla birlikte, daha çok kendilerine özgü etik kuralları da içermektedirler. Ancak bu etik kurallar, kurallara uyması beklenen kişilerin özelliklerine göre değil, evrensel anlamda kabul edilen ilke ve standartlara dayalı olarak geliştirilmektedir (Örselli,2010:19). Aynı zamanda bu kurallar olmaksızın, kolektif bir bütün ortaya çıkarmak olanaklı değildir. Diğer bir ifadeyle kurallar, kolektif bütün ve bireyler arasında bir toplumsal sözleşmeyi de oluşturur. Bu kuralların ortaya koyduğu ahlaki standartlar, bireyin kendi davranışlarından daha üstün bir konumda, kendi varlığına ve gerçekliğine sahiptir (Kılavuz,2004:23).Bu anlamda *Sokrates*'e göre bireylerin öznel “iyi” anlayışı, toplumsal “iyi” anlayışına genellendiğinde nesnel hale gelmekte ve toplumsal kanun ve kurallar meydana gelmektedir (Ocak,2011:86).Sonuç olarak, uygulamalı etik, bir yandan felsefe boyutuyla beslenirken, diğer yandan davranışların şekillenmesindeki uygulamalı çerçeveyi ortaya koyar.

1.2. GENEL OLARAK SOSYAL HİZMET

1.2.1. Sosyal Hizmetin Tarihsel Gelişimi

Sosyal hizmetin gelişimine geçmeden önce sosyal devletten söz etmek gerekir. Çünkü sosyal devlet, sosyal hizmeti mümkün kılan bir yönetim anlayışı olarak düşünülebilir. Dolayısıyla sosyal hizmet gerek kavram ve gerekse meslek olarak sosyal devlet çatısında veya sosyal devletle birlikte değerlendirilmek durumundadır. Öte yandan toplumsal sorunları çözmek ve insanların sahip olduğu hakların gereğini yerine getirmek, öncelikle sosyal devlet ve sonrasında sosyal hizmet olarak kendini göstermektedir.

Devletin insan hakları taleplerine karşılık vermesinin sonucu olarak “Sosyal devlet” ortaya çıkmıştır ve insan haklarını yerine getiren devlete sosyal devlet denilmektedir. Yani sosyal devlet, sosyal adaleti, sosyal dengeyi ve sosyal barışı sağlamak hedefi ile sosyal hayata etkin bir biçimde rol alan devlet haline gelmiştir (Taşcı,2012:63).

Sosyal devletin köklerini daha geriye götürmek mümkün olmakla birlikte, devletin sosyal yönüne örnek olarak yoksulluk yasaları gösterilebilir. Bu yasalardan en önemlisi Kraliçe 1. Elizabeth tarafından 1601 yılında yapılmıştır. Yasaya göre, yapılan harcamaların yerel düzeyde temin edilecek hayırsever bağışlar ve araziler, evler ve üretimden alınan yerel vergilerle karşılanacağı düzenlenmiştir. Yardım, bugünkü devlet

yardım programlarının bir kısmında hala var olan ikamet şartına bağlanmıştır. Bu yasaya göre, yerel yönetimler çalışamayacak durumdaki yoksullara yardımda bulunacak, kimsesiz çocuklar ve yaşlılar için barınma yerleri inşa edecektir (Aydın,2008:40).

Sosyal devlet günümüzde, yaşam koşullarının insanların onur ve kişiliklerine yaraşır bir şekilde gerçekleşmesini sağlamakla görevli bir hizmet, dağıtım ve bölüşüm devletini tanımlamaktadır. Sosyal demokrasinin en temel öğeleri arasında yer alan temel haklar, kişisel ve iktisadi özgürlükleri biçimsel olarak tanımlamakta, aktif olarak toplumsal karşıtlık ve gerginlikleri dengelemek amacıyla da mali ve maddi önlemler de alınmaktadır. Bunlara ilaveten sosyal devlet, demokratik devletin hayata geçirilmesinin güvencesini sağlamayı üstlenmektedir (Aydın ve Topkaya,2015:299). Aynı zamanda, sosyal devlet, ekonomik ve fiziksel yönden güçsüz oldukları için hak ve hürriyetleri kullanamayacak durumda olanların özgürlüklerden yararlanmalarını, insan onuruna yakışır düzeyde yaşamalarını sağlamaktadır (Yolcuoğlu,2012:177). Özgürlüklerin gerçekleşmesi için maddi olanaklar sağlamak bireylere özgürlüklerin tanınması, özgürlüklerin kullanılması için her zaman yeterli olmamaktadır. Örneğin eğitim öğretim hakkını kullanabilmek, ekonomik güç gerektirir. Sosyal devlet, kişi hak ve hürriyetlerinin kullanılması için gereken maddi ve manevi koşulları sağlamalıdır (Yolcuoğlu, s.177).

Türkiye’de sosyal devlet, Osmanlı dönemindeki sosyal politikalarla birlikte değerlendirilebilir. Sınırlı da olsa Osmanlı Dönemi’nde gerek endüstrileşme, gerekse demokratikleşme açısından gelişmeler söz konusu olmuştur fakat modern anlamda sosyal politikanın gelişmesi açısından da koşullar olgunlaşmamıştır. Yine de 1876 tarihli Kanun-i Esasi’nin kabul edilmesinden sonra Meşrutiyet yıllarında eğitim ve sağlık konularında Osmanlı’da da bazı çalışmalar yapıldığı, örneğin ilk eğitim imkânlarının kasaba ve köylere ulaştırılması, şehir merkezlerinde devlet hastanelerinin açılması gibi faaliyetlere önem verildiği söylenebilir. Bu faaliyetlerin sosyal politikaların arkasındaki emekçi sınıfın yükselmesi ve hak talep etmesi anlamında toplumsal gelişmelerle ilgisi olduğu söylenemese de Meşrutiyet yıllarında gündeme gelen vatandaşlık ve hak konularıyla ilgisi olduğu söylenebilir (Yıldırım,2014:46).

Sosyal devlet, Türkiye’de 1961 Anayasası’nda: “*Fertlere yalnız klasik hürriyetleri değil, aynı zamanda insan gibi yaşamaları için gerekli maddi ihtiyaçlarını da karşılamayı bilen devlet olduğu*” şeklinde ifade edilmiştir. 1982 Anayasası’nın 5. maddesinde “Devletin Temel Amaç ve Görevleri” başlığı altında sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanmaya çalışılacağı belirtilmiştir (Aydın ve Topkaya,2015:302).Bu anlamda, muhtaç insanlara yardım, her insanın yaşamını devam ettirecek şartların sağlanması, ekonomik eşitsizliğin mümkün olduğunca giderilip; en yüksek refahın sağlanması ve ekonomik büyümenin desteklenerek bu refahın toplumun bütün kesimlerine dağıtılması ve yayılması da sosyal devletin amaçları arasında kabul edilmiştir (Toprakkaya,2006:4).

1963 yılında 225 sayılı kanunla, Sağlık Ve Sosyal Yardımlar Bakanlığı bünyesinde, her türlü sosyal yardım ve sosyal hizmetleri düzenlemek, yürütmek amacıyla Sosyal Hizmetler Genel müdürlüğü kurulmuştur.1983’te ise 2828 sayılı yasa ile “Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu” kabul edilerek, kurumun amacı olarak, “Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetleri yürütmek” olarak belirlenmiştir (Kesgin,2012:76).

1.2.2. Sosyal Hizmet Kavramı

Latince kökenli olan “Sosyal” kelimesi kısa olarak insanla ilgili olan her şey gibi ifade edilse de ”birlikte yaşayan” ve bundan dolayı birbirine ihtiyaç duyan kişilerin, bedensel ve ruhsal gelişiminin, maddi refahının, yeteneklerinin ve imkânlarının geliştirilmesi ile ilgili konuları kapsamaktadır (Taşcı,2012:18).

Sosyal hizmet kavramı ise, sanayi devrimi sonrası, üretim ve toplum ilişkilerindeki büyük değişmelerin sosyal hayatı olumsuz etkilemesi ve sonucunda birçok yoksul ve dezavantajlı kesimleri beraberinde getirmesi ile daha sık işlenmeye başlanmıştır. Bu olumsuz sonuç ile birlikte sosyal politika belirleyici devletler sosyal refah düzenlemeleri yaparak sosyal sorunları giderme yoluna gitmiş ve nihayetinde sosyal hizmet kavramını kurumsal bir meslek haline getirebilmişlerdir. Çünkü sosyal refah, toplumsal zenginliğin ve olanakların yoksullar, güçsüzler, incinebilir, kırılğan, korunma gereksinimi duyan bireyler için sosyal politikalar yoluyla dağıtılması anlamına gelir

(Yolcuoğlu,2012:224). Öte yandan, sanayi devriminin başlangıcından bu yana yaşanan ekonomik ve sosyal deneyimler göstermiştir ki işsizlik, yoksulluk ve eğitimsizlik v.b sorunlar toplumsal düzeni sarsan ulusal ve uluslar arası sonuçlara yol açmaktadır. Ekonomik ve toplumsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi, kalkınmanın sonuçlarından herkesin eşitlik içinde yararlanması, insan haklarının da bir gereğidir (Karataş,2002:6).

Sosyal politikada, hizmet anlamında daha eski tarihlere gitmek mümkündür. Fakat sosyal hizmet kavramının günümüzde tanımlanan şekli, sosyal politika belirleyici devletlerin sosyal hizmeti gitgide sistematik ve kurumsal bir meslek haline getirmesi sonucu olmuştur denilebilir. Bu anlamda, kraliçe *Elizabeth*'in ‘‘Yoksulluk Yasası’na (1601) kadar geriye götürülebilen sosyal politika, özellikle sanayi devrimi ile oluşan işçi sınıfının aleyhindeki durumları dengelemek ve çözüme kavuşturmak maksadıyla gündeme gelmiştir (Taşcı,2012:17).Daha sonraları yapılan sosyal politika tanımlamaları ise bütün toplumsal sorunları gidermeye yönelik politikalar olarak kendini göstermiştir. Bu anlamda sosyal politika, bütün sosyal alanlar ve bütün sosyal grupların sorunları ile ilgilenmekte ve çözümler üretmektedir (Aydın,2008:26).

Bu bağlamda Sosyal Hizmetler Kanunu’na göre , "*Sosyal Hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür* ‘‘ (SHK/Madde:2) şeklinde tanımlanmıştır.

İhtiyaç kavramının ön plana çıktığı bu noktada *Abraham Maslow*’un ihtiyaçlar hiyerarşisi, aynı zamanda sosyal hizmetin insana yönelik temel yaklaşımını da gösterebilecektir(Erdem,2008:7,8);

A. Fizyolojik İhtiyaçlar

Maslow, tüm ihtiyaçlar içinde en önemlilerinin fizyolojik ihtiyaçlar olduğunu belirtmektedir. Fizyolojik bir ihtiyaçla karşı karşıya olan bir birey için diğer ihtiyaçlar önemli olmayacaktır. Aç veya susuz olan bir insanın öncelikle bu fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir ve diğer ihtiyaçların o an için bir önemi yoktur.

B. Güvenlik İhtiyaçları

Güvenlik ihtiyacı, korunma, barınma, korku ve kaygıdan uzak durma ve bunun içinde kural ve yasalara olan gereksinimlerden meydana gelmektedir. İnsan tehlike ve yoksunluklara karşı savunma gereksinimi içindedir.

C. Sosyal İhtiyaçlar

İnsanoğlu tek başına yaşayamaz ve başka insanların varlığına ihtiyaç duyar. Sosyal bir varlık olan insanın başkalarıyla birlikte yaşama, başkaları tarafından kabul edilme, arkadaşlık, sevme ve sevilme gibi ihtiyaçları sosyal ihtiyaçlarını oluşturur. Maslow bireyin fizyolojik ve sosyal ihtiyaçları giderildikten sonra sosyal ihtiyaçların motivasyon kaynağı haline geleceğini belirtmektedir. Bu gereksinme giderilmediğinde kişi kendini aidiyetten yoksun, yalnız ve reddedilmiş hissedecektir.

D. Değer Verilme İhtiyacı

Bu ihtiyaç ikili bir yapıya sahiptir. Birey bir taraftan kendisine güven ve saygı duyarken diğer taraftan, çevresindekilerden kendisine saygı göstermelerini beklemektedir. Değer verilme ihtiyacının karşılanması, kendine güven ve başarıya inancın gelişmesine katkıda bulunur.

E. Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı

İhtiyaçlar hiyerarşisinin en üstünde kendini gerçekleştirme ihtiyacı yer almaktadır. Her bireyin kendine özgü yetenekleri ve karakteri vardır. Birey, bu karakteristik özelliklerini ve yeteneklerini geliştirme ve gösterebilme ihtiyacı hisseder. Ancak en alt düzeydeki ihtiyaçlardan başlayarak kendini gerçekleştirme ihtiyacının karşılanması düzeyine kadar gelen hiyerarşinin her basamağının yeterince karşılanmış olması gerekir. Aksi halde bireyin kendini gerçekleştirme mümkün olmayacaktır.

1.2.3. Sosyal Hizmet Mesleği

Kısa bir tanımlamayla meslek; bilime, yönetime ve eğitime dayalı ilkeleri olan, seçilmiş, uğraştır. Doğanın nesnel yasalarının bilgisi temelinde oluşan meslekler, bilim ve teknolojiye paralel olarak gelişmelere paralel olarak çeşitlenip toplumsal yaşamda yer almaktadırlar. Meslek edinme süreci, mesleğe ait gerekli bilgi aktarımının ötesinde, insanın bilimsel

düşünce yeteneğinin, özerk kişilik ve kimlik yapısının gelişmesine, ileri düzeyde toplumsallaşmasına, ahlaki olgunluğa erişmesine de önemli katkılar sağlamaktadır (TMMOB,2004:63).

Sosyal hizmet mesleğinin gelişip kökleşmesi ve profesyonelleşmesi, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyal devlet anlayışının kurumlaşma süreci ile birliktedir. Bu anlayış, sosyal hizmetler açısından devlete önemli görev ve sorumluluklar yüklemiştir (Tufan, Sayar ve Koçyıldırım,2009:83).Bu anlamda, 1968 yılındaki 3. Sosyal Hizmetler Konferansı'nda, ülkemizde ilk tanım çalışmalarından birisi şu şekilde yapılmıştır: "Sosyal hizmet, kendi kendine yardım ve işbirliği prensibi uyarınca değişmekte olan toplum yapısı kişi aile grup ve toplumların ihtiyaçlarının karşılanması, sorunlarının çözümlenmesi ve çevreleri ile karşılıklı uyumlarına yardım etmek ve insan kaynaklarıyla sosyal, ekonomik koşulların korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla, Kendine özgü bilimsel teknik ve metotlarla, insan ilişkilerindeki becerilerine dayanan düzenli çalışmaları kapsayan bir meslektir" (Yolcuoğlu,2012:106). Ayrıca, 1983 yılında kabul edilen "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu" ile sosyal hizmet kavramı hukuken de tanımlanmıştır. Bu kanuna göre,"Sosyal hizmetler; kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi, sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür" (Yılmaz,2015:124).Bu tanımlar ışığında, sosyal hizmetlerin temel misyonu, güçsüz, zulüm gören ve yoksulluk içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarına özel önem vermek ve onların güçlendirmek suretiyle tüm insanlığın iyiliği ve ihtiyaçlarının karşılanması için yardımcı olmaktır (Sarıkaya,2011:31).

1.2.4. Sosyal Hizmet Alanları

Sosyal hizmet, tarihsel süreç içerisinde insan ihtiyaçlarına göre dönüşümler yaşamıştır. Dolayısıyla uygulama alanları tarihsel süreçle birlikte oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Sosyal hizmet mesleği açısından irdelediğinde, 19. yüzyıl sosyal çalışmanın yeşerdiği zemini oluşturdu diyebiliriz. Örneğin engelli ve yoksullar sorunu feodal yapının devam ettiği sürece kamuoyunun dikkatini çeken bir sorun durumuna gelmemiştir. Çünkü bu dönemde bilinçlenmeye yol açacak nesnel koşullar genellikle

yoktu. 19. yüzyıl bu bilinçlenmenin başlangıç yüzyılı olarak değerlendirilebilir (Tomanbay,2012:27). 1960'lı yıllara gelindiğinde, sivil haklar, özgürleşme, sosyal politika, kadın özgürlüğü, eşitlik ve refah gibi hak alanlarına odaklanırken,1980'lerden itibaren etnik ve kültürel farklılıklar, baskıya ve ırkçılığa karşı yaklaşımlar ve azınlıklarla ilgili duyarlılıklar ön planda olmuştur (Şeker,2011:60).

Günümüzde, Sosyal hizmet, toplumu oluşturan tüm bireylerin yaşam niteliğinin yükseltilmesi ve toplumsal yaşam koşullarının bireylere hizmet edecek şekilde organize edilmesidir. Bireyin toplumun öznesi olması ile ilişkili fiziksel gereksinimleri sağlık, kişisel hijyen, beslenme, egzersiz, giyim vb. ve psikolojik sağlık, psikolojik olarak iyi hissetme, birey olarak kendini olumlu değerlendirme ve kendini kontrol edebilme, kişisel değerler, davranış ve inançlar ilişkili alanlarda, bireyin çevresi ile etkileşimini ve uyumunu içeren alanlarda (Yolcuoğlu,2012:104), insana yaraşır, çevreleri ile uyumlu bir hayat sürdürebilmeleri için maddi ve manevi, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik, devlet ve özel kuruluşlar tarafından sağlanan hizmetlerdir. Sosyal hizmetlerde amaç, bu tür kişilere insanlık onuruna yaraşır bir ortam yaratmaktır (Aydın,2008:29). Bu hizmetler toplumsal yapı içinde, bölünmez bir hizmetler bütünü olarak sosyal refah alanlarında insana yardım odaklı yapılan yönlemsel mesleki sosyal işlerdir. Kimsesizler, evsizler, yoksullar, yaşlılar, engelliler ve çocuklar gibi yaşam olanaklarından mahrum kalmış tüm insan grupları sosyal hizmetin öznesidir (Şeker,2011:46,47). Dolayısıyla Sosyal hizmet, insanın toplumsal yaşam içindeki etkinliğinin bütün alanlara bakılmasına olanak sağlar. Toplum ve insan yaşamına yönelik bir alan çok boyutlu kavranmak durumundadır. İnsanın ve toplumun etkinliklerini bütünüyle kavramak ve bütüncü bir bilgiye ulaşmak için disiplinler arası bir bakış zorunludur (Cılga ve Hatipoğlu,2012:173).

1.2.5. Sosyal Hizmet Eğitimi

Sosyal hizmeti uygulayacak kişilerin belirli bir eğitime tabi tutularak insan davranışları, toplum, sosyal refah kurumları, insana yardım etme ve insan sorunlarını çözmenin metotları hakkında belirli bilgiye, insani ilişki kurmada ve insanların kişisel ve toplumsal sorunlarını çözmeye birtakım becerilere ve sosyal hizmet uygulamasının gerektirdiği davranışlara sahip olarak yetişmeleri gerektiği gün geçtikçe kendisini kuvvetle kabul ettirmiş (Cılga ve Hatipoğlu,2012:118).

Sosyal hizmet alanındaki bilimsel ve mesleki anlayışların geliştirilmesi sorumluluğu eğitim kurumunundur. Bilimsel ve mesleki gelişmelerin stratejilerini oluşturup yönlendirme, meslek eğitiminin gelişmesi ve uygulamaya geçirilmesi, sosyal hizmet alanında mesleki çalışmaların felsefe, bilgi, ilke, amaç ve hedefler, yöntem ve teknikler açılarından uygulama modellerinin geliştirilmesi eğitim kurumunun öncülüğünde gelişir (Karataş ve İl,2002:132).

Sosyal hizmet eğitimi sürecine öğrenciler, gerekli mesleki formasyonu kazanma ve bunu bireysel donanımları ile paralel olmak üzere geliştirmeye yönelik hedefleri ile katılırlar. Mesleki formasyonun kapsamında, genelde insanı ve toplumu anlayabilme, sorunlarını algılayabilme, çözüme yönelik alternatifler geliştirebilme gibi mikro, sosyal refahı geliştirme, yönlendirme ve yaygınlaştırma gibi makro düzeyde sorumluluklar yer almaktadır (Karataş ve İl,2002:95). Yeterli eğitim almamış bir kişiden ne bilimde yeni bir bilgi getirmesi beklenebilir ne de yeni bir düşünce, ne de yeni bir etik bilgi, etik ilke ortaya koyması beklenir. İyi bir eğitim alma bu türden bir bilgi ortaya koymaya yetmez ama onun ortaya konulmasının olanağının kapısını açar (Tosun,2015:284). Çünkü etik, bireyin özgürlüğünü, özgür tercihlerde bulunmasını öngörür. Dolayısıyla herhangi bir ceza korkusu ya da bir otoritenin etkisiyle yapılan eylemler etik açıdan bir değer taşımamaktadır. Bu noktada felsefenin, insanları özgür kişilikleri olan yetişkinler haline getirmek gibi temel bir görevi bulunmaktadır. Bunun yanında asıl sorumluluk eğitim ve devlete düşmektedir (Bakioğlu ve Levent,2014:3).

Sosyal hizmet eğitiminde amaç, sadece bireye o disiplin ile ilgili teorik bilgileri aktarmak değil, aynı zamanda bilimsel bir bakış açısı da kazandırmaktır. Bu yapılabildiği ölçüde alanda çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal sorunların çözümünde daha iyi sonuçlar elde edeceklerdir. Üniversitelerin toplumu değiştirme ve geliştirme yolunda önemli bir fonksiyonu ve sorumluluğu olduğu gerçeğinden hareketle sosyal hizmet mesleği sorunların aşılmasında kilit konumdadır. Bunun için sosyal hizmet bilimi, eğitimi ve uygulamasının etkileşim içinde bulunması gerekmektedir (Cılga ve Hatipoğlu,2012:46).Ayrıca sosyal hizmet eğitiminde, sosyal sorunlar sadece sorunların genel görünümleri ve bu nüfus gruplarının olası tepkileri ile ele alınamaz. Çünkü ihtiyaç olan gruplar hakkında bilgilenirken sosyal sorunun temel çatısında insan

hakları, temel güvenlik yapısı, insancılık, ayrımcılık gibi bir çatıdan bakılması gerekir (Karataş ve İl,200287).

1.2.5.1. Dünyada Sosyal Hizmet Eğitimi

19. yüzyılın ikinci yarısında (1887) , Newyork'ta yardım işlerini düzenleme derneği (Charity Organization Society) adında bir kurum açılmasına karar verilmiştir. Bu girişim kısa sürede toplum desteğini kazanmış ve diğer kentlerde benzer kurumlar hizmete girmiştir. Böylece Amerika'da yardım işi ilk kez bir sisteme girmiştir. Aynı yıllarda Mary Richmod ‘‘Sosyal Teşhis’’ adlı kitabı yazarak, bu hizmetlerin teorik ve metodolojik yönlerini göstermeye çalışmıştır (Tufan,2003:4).

İlk sosyal hizmet okulu ,(Institute For Social Work Training) Hollanda, Amsterdam'daki bir grup sosyal reformcu tarafından 1899'da kurulmuştur. Enstitü, kuramsal ve uygulamalı derslerden oluşan bir programla kendilerini hayır işlerine adanmış kişilere eğitim vermiştir. Avrupa ve ABD'de 1910'a kadar on dört sosyal hizmet okulu açılmıştır.1919 yılında sadece ABD'de okul sayısı 19' u bulmuş olmasına karşın, 1930 büyük ekonomik kriz yıllarında sosyal hizmet uzmanlarına büyük gereksinim duyulduğundan, okul sayısı 30'a çıkartılmıştır.2000'li yıllarla birlikte İngiltere'de 100'den fazla sosyal hizmet okulu ve alanda çalışan 100 binden fazla sosyal hizmet uzmanı, sorunların çözümünde rol üstlenmişlerdir (Yolcuoğlu,2012:407).

Sosyal hizmet eğitimi,20. yüzyılın başlarında, 19. yüzyıldaki birikimleri ışığında büyük bir dönüşüm geçirmiştir.1890-1939 yılları arasında sosyal hizmet eğitimi önemli bir yaygınlaşma eğilimi göstermiştir. Sosyal hizmet eğitiminde gerçek patlama 1945'ten sonra yaşanmıştır. İkinci dünya savaşının yaralarının sarılması, ekonominin yeniden yapılandırılması sürecinde sosyal hizmet eğitiminde ve sosyal kuruluşların örgütlenmesinde ikinci aşamaya geçilmiştir. Savaşın yol açtığı yoksullukla baş etmek, üretimi arttırmak ve sosyal refahı yeniden yaygınlaştırmak politikalarına bağlı olarak sosyal hizmet eğitimi Avrupa'da yaygınlaşmış ve nitelikçe gelişmiştir (Cılga ve Hatipoğlu,2012:109).

1.2.5.2. Türkiye'de Sosyal Hizmet Eğitimi

Türkiye'de sosyal hizmet eğitiminin başlaması ‘Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Programı’ çerçevesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Birleşmiş Milletlerden sosyal

alanda teknik yardım gördüğü (1956-1966) yılları arasında (11) yıllık devre, aynı zamanda sosyal hizmet eğitiminin ön çalışmalarının yapıldığı başlatıldığı ve ilk mezunlarının alındığı devredir. Avrupa'daki gelişmelerden birkaç yıl sonra Türkiye'de de sosyal hizmetin gelişimi hız kazanmış ve sosyal hizmet eğitimine verilen önem artmaya başlamıştır (Cılga ve Hatipoğlu,2012:109).Ülkemizde, sosyal hizmet alanında eğitim ilk olarak 12 Haziran 1959 tarihinin 7355 sayılı ‘‘Sosyal Hizmetler Enstitüsü’nün Kurulmasına Dair’’ kanunla kurulmuş,1961 yılında faaliyete geçmiştir. Akademinin kuruluş amaçları arasında Türkiye'nin koşulları ve sorunlarını kavrayabilmek için gerekli temel bilgilere ve sosyal hizmetin tüm yöntemleri hakkında yeteri kadar bilgi ve beceriye sahip olacak sosyal hizmet uzmanlarının yetiştirilmesi sayılmıştır (Yolcuoğlu,2012:408).

2.BÖLÜM: SOSYAL HİZMET VE ETİK İLİŞKİSİ

18.yüzyıldan itibaren değişen üretim ilişkileri, insani değerlerin olumsuz etkilenmesine yol açmış ve bunların giderilmesi toplumun sürdürülebilirliği açısından gerekli olmuştur. Ekonomik, siyasal ve sosyal hayatın bozulmaya başladığı bu nokta aynı zamanda sosyal hizmetin etkili rol almasını ve toplumun etik değerleri ışığında sorunların giderilmesini ve bu çerçevede sosyal hayatı tedavi etmesini gerekli hale getirmiştir. Dolayısıyla etiğin bu yönüyle sosyal hizmet kavramı içindeki yerinin bilinmesi önemlidir.

Sosyal hizmet; sosyal değişimi ve gelişimi, toplumsal bağlılığı destekleyen, insanları yetkilendiren ve özgürleştiren uygulamaya dayalı meslek ve bir akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, müşterek sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin merkezindedir. Sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerel bilgi ile desteklenir, sosyal hizmet yaşam zorlukları ile baş etme ve iyilik halini geliştirmede yapılar ve insanlarla yürütülmektedir (Ömürgönülşen,2016:182). Öte yandan, erdemli toplumlar sosyal adalet arzusu üzerine kuruludur. Bu toplumsal yapılarda insan ilişkilerinde toplumcu düşünce egemendir. Erdemli toplumlarda bir meslek olarak sosyal hizmet (Sosyal çalışma) tarihsel misyonundan dolayı yoksulları destekler, sosyal sorunların çözümüyle uğraşır, Böylece toplumları erdemli kılar (Şeker,2011:140).

Etiğin, daha çok felsefenin ahlaki değerlerle ilgili alt kısmı olduğu belirtilmişti. Söz konusu değerlerin sosyal hizmet mesleği içinde temel teşkil eden büyük bir yeri olduğu söylenebilir. İnsan olmaktan doğan insan hakları, sosyal hizmetin belki de sebebi durumundadır. Çünkü insan hakları, bireylerin yalnızca insan olmakla kazandıkları haklardır. Başka hiçbir gerekçe aranmaz. İnsanlar arasındaki farklılıklar ne olursa olsun, ahlaki değerler bakımından onları eşit görür. Ayrıca, insan hakları düşüncesinin dünya halkları arasında benimsenmesi sosyal hizmetlerin gelişmesinde de büyük bir aşamayı ifade etmektedir. İnsan hakları alanındaki gelişmeler, bireyin çevresine uyum konusundaki güçlüklerini yenerek kişiliğini geliştirebilmesi için engelleri kaldıran, devletin yapıcı sorumluluğunu harekete geçiren etken olarak tarihsel bir önem taşır (Karataş,2002:6).Bu anlamda insanın kendisi en büyük değerdir. Kişilerin ırkı, dili, inancı, düşüncesi cinsiyeti ya da kişilik özellikler farklı olabilir ancak insan hakları bütün bu farklılıkların ötesinde kişinin yalnızca insan olmasından dolayı sahip olduğu

haklardır. Böyle olunca insan hakları evrensel nitelikte ve gerekli olan en önemli ahlaksal ilkeler olmaktadır (Gündoğan ve Günay,2004:13).Dolayısıyla sosyal hizmet, insan olmaktan ötürü, insanın sahip olduğu hakların yerine getirilmesi ile ilgilidir. Bu hizmetlerin insanı en büyük değer olarak görüp yerine getirilmesi ise etik değerlerin bir gereği olacaktır denilebilir. Bu anlamda sosyal hizmetin temel değerleri aynı zamanda etik değerlerle örtüşmektedir.

2.1. SOSYAL HİZMETİN ETİK DEĞERLERİ

İnsan olmaktan doğan sosyal hakların yerine getirilmesi hak ve adalet gibi etik değerlerin gereğidir. Çünkü sosyal hizmet, sosyal hak ve adaletin gereğidir. Hak ve adalet ise bu anlamda yeterince değer ifade eden, varlığında toplumsal fayda ve yokluğunda ise toplumsal sorunlara neden olan kavramlardır. Dolayısıyla toplumdaki sosyal sorunlar, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Özellikle son yüzyılda bu değerler temelinde sorunların çözülmesi, sosyal hizmeti sosyal bir disiplin olarak etik değerler temeli üzerinde yükseltmiştir.

2.1.1. Sosyal Hak

İnsan olmaktan ötürü sahip olunan hakların, bireyin yaşamında insanı insan kılan bir konumda olması sosyal hak kavramının etik değerler bağlamda değerlendirilebilmesini mümkün kılmaktadır. Fakat ‘hak’ kavramının içeriğinin belirlenmesindeki zorluk; insan hakları bakımından her bir hak türünün ya da hak gruplarının kavramlaştırılmasında da karşımıza çıkmakta, kimi zaman bu tanımlama çabası nedeniyle hakkın niteliğinin ya da ait olduğu yerin değiştii yanılıısına düşülebilmektedir. Uluslar arası kuruluşların, biraz da toplumsal gelişmelerin etkisiyle yayımladığı belge ve anlaşmalar da bu yanıltıcı imgeyi körükleyebilmektedir. Söz gelimi, Birleşmiş Milletler 1948 yılında “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”ni 1966 yılında ise “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslar arası Sözleşmesi”ni yayımlamıştır. Keza, Avrupa Konseyi’nce 1950’de kabul edilen ‘Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ni, 1961’de “Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi” (Avrupa Sosyal Şartı) izlemiştir. Bu durum ister istemez ekonomik, sosyal ve kültürel hakların sanki temel insan haklarından farklı bir hak düzleminde yer aldığı yanılısamasını da beraberinde getirmektedir. Bunun önüne geçilmesi için ise, örnek olarak verilen sonraki tarihli

sözleşmelerden her ikisinde de bir öncekilere atıf yapıldığı ve sosyal hakların “doğal insan haklarının bir parçası olduğu ve onlardan türediği” tespitine yer verildiği görülmektedir (Tufan, Sayar ve Koçyıldırım,2009:81).

İnsan hakları evrensel bildirgesindeki hakların aynı zamanda etik ya da ahlaki değerlerle ne kadar paralel olduğu görülecektir. Çünkü insan hakları, insan olmaktan kaynaklanan ahlaki haklar olmaktadır. Öyle ki, insan hakları en üstün ahlaki talep olarak zikredilmektedir. Çünkü insan haklarının muhafaza ettiği değer, en üstün ahlaki değer olan insanın değeridir (Taşcı,2012:57).Dolayısı ile sosyal hakların etik değerlerle ilişkisi ortadadır. Çünkü hak ve adalet gibi erdemli toplum amacı aynı zamanda sosyal hizmetin de temel amaçlarındandır. Öte yandan, temel haklar ahlakiliğin temelini oluştururlar ve altına düşülmemesi gereken çizgiyi ifade ederler. Bu nedenle temel haklar her bireyin insanlığın geri kalanına karşı yöneltebileceği makul istemlerdir. Bunların temel olmasının nedeni ise diğer haklardan faydalanabilmek için bunların korunmasının gerekmesidir. Temel hakkın ayırıcı özelliği budur (Mütevellioglu,2009:99).

İnsan Hakları beyannamesinin ilk 7 maddesi, bu ilişkiyi göstermesi açısından faydalı olabilecektir (UN/2017).

- Madde 1:Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.
- Madde 2:Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşe, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir. Bundan başka, bağımsız memleket uyruğu olsun, vesayet altında bulunan, gayri muhtar veya sair bir egemenlik kayıtlamasına tabi ülke uyruğu olsun, bir şahıs hakkında, uyruğu bulunduğu memleket veya ülkenin siyasi, hukuki veya milletlerarası statüsü bakımından hiçbir ayrılık gözetilmeyecektir.
- Madde 3:Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır.
- Madde 4:Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti her türlü şekliyle yasaktır.

- Madde 5:Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsanî, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz.
- Madde 6:Herkes her nerede olursa olsun hukuk kişiliğinin tanınması hakkını haizdir.
- Madde 7:Kanun önünde herkes eşittir ve farksız olarak kanunun eşit korumasından istifade hakkını haizdir. Herkesin işbu beyannameye aykırı her türlü ayırt edici muameleye karşı ve böyle bir ayırt edici muamele için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Temeli ‘’ hak’’ olan insan hakları beyannamesi, bu hakların yerine getirilmesindeki hukuki yükümlülükleri de ortaya koymaktadır. Bu anlamda, hak temelli yaklaşım, uluslararası hukuktan dayanak alır ve hak sahipleri ile görev sahipleri arasındaki ilişkiyi düzenleyerek insan haklarını gerçekleştirmeyi amaçlar. Hak temelli yaklaşımda söz konusu olan; bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak bir anlamda haklarını yerine getirmektir. Böylece hak temelli yaklaşım adaletsizliği, eşitsizliği ve ihmal edilmişliği ortadan kaldırır. Hak temelli bir yaklaşım bu hizmeti ‘‘hayır’’ için yapmaz, o kişinin buna hakkı olduğu için yapar. Hak temelli yaklaşım; görev sahiplerini kendi yükümlülüklerini yerine getirmeleri için hak sahiplerini ise hak talebinde bulunmalarını sağlamak için güçlendirir (Tufan, Sayar ve Koçyıldırım,2009:77).Dolayısıyla, sosyal hizmet mesleği; evrensel insan haklarını uygulanabilir kılmaktadır. Aynı şekilde, sosyal hizmet mesleği, ‘‘haksızlığa uğramışların’’ savunuculuğunu üstlenmektedir. Sosyal hizmetin temel rollerinden biri olarak savunuculuk, yine hak temelli bir perspektifle haksızlığa uğramışların haklarını onlar adına ya da onlarla birlikte savunmayı içerir. Bu anlamda, sosyal hizmet, haklardan aldığı güçle ve bu hakları gerçekleştirmek için ‘‘savunuculuk’’ yapmaktadır (Tufan, Sayar ve Koçyıldırım,2009:82).

Sosyal hizmet ve insan hakları beyannamesinde uyum söz konusudur. Aynı zamanda bu uyum birçok yazar tarafından da ortaya konulmaya çalışılmıştır. Örneğin, Gore, 1968 yılında Uluslararası Sosyal Refah Konferansında yaptığı konuşmada sosyal hizmet ile İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi arasındaki bağlantıyı: ‘‘Bildirgenin sosyal hizmet ile uyumu, insan değeri ve onurunu tanınması gerçeğinde yatmaktadır. Sosyal hizmet, sahip olunan materyal ve sosyal şartlardan bağımsız olarak her bireyin değerli olduğu

yönündeki aynı temel varsayımdan yola çıkmıştır” sözü ile ifade etmiştir (Ömürgönülşen,2016:183).

Sosyal hakların varlığı, insanların içinde yaşadıkları toplumun ne kadar adil ve demokratik oldukları ile ilgilidir. Genel olarak sosyal hakların devletten talep edilmesi gereken ve buna bağlı olarak örgütlü bir şekilde mücadele edilmesi gerektiği kanısı vardır. Fakat “etik kişi” olarak kabul edilen bireylerce oluşturulacak adil bir toplumda, “hakların her bireyin doğal bir hakkı olduğu kabul görür. Etik bir bütünlüğe, daha doğrusu etik değerlere sahip olan bir birey karşısındaki bireyi değerli görüp, en az kendisinin sahip olduğu ya da olmayı istediği haklara onunda sahip olmasını rasyonel olarak ister (Tosun,2015: 282).

Yoksulluk başta olmak üzere, korunmaya muhtaç çocuklar, yaşlı ihmali ve istismarı, engellilik, evsizlik, ruh ve akıl sağlığı bozuklukları, aile içi şiddet, aile sorunları, işsizlik, suç kriz durumları, intihar, göçmenlik, mültecilik, bireyi ve toplumu etkileyen önemli hastalıklar, ayrımcılığın her türü, doğal felaketler, azınlık toplumlarının sorunları, sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocuklar gibi birçok sorun dinamiği sosyal hizmet alanları içinde, mesleğin müdahale odağında yer almıştır. Görüldüğü gibi sosyal hizmetteki insanın değeri, insan hakları kavramıyla ete kemiğe bürünmüştür (Şeker,2011:107). Öte yandan bir ülkenin insan haklarına verdiği önem, onun gelişmişlik ve çağdaşlık ölçütü haline gelmiştir. Bu nedenle ülkeler kendi insanlarına ve vatandaşlarına verdikleri önemin bir göstergesi olarak insan haklarını ön plana çıkarmış bulunmaktadır (Gündoğan ve Günay,2004:57).

Sosyal hizmet mesleğinin birincil alanlarından olan yaşlı refahı alanı yaşlı grubun sorunlarını çözmeye, ihtiyaçlarını karşılamaya ve iyiliğine yönelik bütün hizmetlerin, mevzuat, program ve politikaların oluşturduğu bir alandır (Tomanbay,2012:105). Aynı şekilde sağlık olgusu, toplumsal koşullar açısından adaletin ve gelir dağılımının dengeli ve yerleşik olduğu toplumsal sistemlerde insanların yaşam niteliğine olumlu yönden etki eder. Sağlıklı yaşam bir insan hakkıdır. Yaşam koşullarının sosyal sorunlarla örülmesi olduğu durumlarda sağlıklı yaşamak bir insan hakları ihlaline dönüşmektedir. Dolayısıyla, sağlık politikasını eşit ve dengeli hizmetler bütünü haline getirmek insani ve tarihsel bir görevdir. Sosyal hizmet mesleği Toplumsal politika belirlemede işlevsel

olan bir meslektir. Sağlık hizmetlerinin nitelikli bir şekilde eşit ve ücretsiz olarak sunulması sosyal hizmet mesleğinin ana argümanlarından birisidir (Şeker,2011:114).

2.1.2. Sosyal Adalet

Sosyal hakların temel amacı toplumda sosyal adaletin sağlanmasıdır. Bir toplumda koruma altına alınan sosyal hakların tam anlamıyla sağlanmasının beklenilmesi, belki de en çok ‘Sosyal adalet’in gerçekleşmesi umuduyla ilgilidir. Sosyal adalet, tüm bireylerin temel haklara, korumaya, fırsatlara, sorumluluklara ve sosyal kazanımlara sahip olduğu ideal düzendir. Buna göre, sosyal adalet, özellikle toplumsal, kültürel, siyasal haklarla yakından ilgilidir. teoride üzerinde son derece retorik duran sosyal adalet düşüncesinin en büyük sorunu ise –diğer tüm idealler gibi – ‘bu ideale nasıl ulaşılacağıdır (Tufan, Sayar ve Koçyıldırım,2009:82).

Sosyal adalet, gelir dağılımında ve gelirlerin yeniden düzenlenmesinde uyulması gereken kurallar ve ahlak ilkeleri olarak tanımlanabilir ve sosyal adalet herkese aynı derecede uygulanmıyorsa, o toplumda ahlak kuralları rencide olacağı gibi, gelir dağılımı daha da bozulacaktır. Bunun içindir ki ahlakın bir fonksiyonu da toplumları sosyal adalete yaklaştırmaktır (Özguven,2003:37). Dolayısıyla adalet, ahlaki bir ihtiyaçtır. Bu ahlaki ihtiyaç, güvenli bir toplumda yaşayabilmek için şarttır. Yasalar, kurallar, gelenekler ve görenekler bu ihtiyaçları karşılar. Genel anlamda güvenliğin en üst düzeye çıkarılabilmesi, herkese eşit haklar verilebilmesi ve maddesel kaynakların adaletli dağıtılabilmesi için, bir ideal kodun (yol gösterici kurallar) gerekli olduğu görüşü genel bir kabul görmüştür (Sunal,2011:286).

Sosyal hizmeti diğer hizmetlerinden ayıran en önemli özellik, sosyal hizmetin, Sosyal adalet amacıyla olmasıdır. Bu bakımdan eşsiz ve bir o kadar da işlevseldir. Sosyal adalet amacı, tüm bireylerin eşit değerde olmaları, yaşam imkân ve olanaklarını olabildiğince geniş oranda kullanmaları ve adaletsiz düşünce ve eylemlere karşı korunmaları anlamına gelmektedir (Uğur,2013:76).

2.1.3. Sosyal Demokrasi

Sosyal demokrasi, sosyal hak ve adaletin amaçlandığı bir yöntem olarak etik değerleri içinde barındıran bir olgu olarak değerlendirilebilir. Öte yandan demokrasi kavramı antik yunanda kullanılmış olmasına karşın sosyal demokrasi kavramı oldukça genç bir

kavramdır. Demokrasi ,(Yunanca, *demos*/halk ve *kratos*/iktidar) sözcük anlamıyla halk iktidarı demektir (Gündoğan ve Günay,2004:44).

Sosyal demokrasi kavramı, 18. yüzyıl itibari ile her alanda değişip dönüşen şartların getirdiği toplumsal sorunlarla birlikte literatürde sıklıkla işlenmeye başlamıştır. Özellikle işçi sınıfının günden güne kötüleşen durumu sosyal, siyasal ve ekonomik boyutlarıyla kendini göstermeye başlamaktaydı. 19. yüzyılın ortalarında gelişmeye başlayan işçi sınıfı örgütleri, toplumsal ve ekonomik iyileştirmeler, genel ve eşit oy hakkı, sendikal haklar gibi taleplerini siyasi parti şeklinde dönüştürmeye başladılar. Sosyal demokrat şeklinde nitelendirilebilecek ilk parti ise 1849'da Fransa'da kurulan Parti Democrate-Socialiste adlı partidir (Turşucu,2008:77).

Sosyal demokrasi tanımlarını, 19. yüzyıl Avrupa'sında işçi ve kapitalizm karşıtlığı şekillendirmekteydi. Dolayısıyla sosyal demokrasi tanımları 19. ve 20. yüzyıllarda farklı manalar ihtiva etmektedir. Buna göre,19. yüzyıldaki kullanımıyla sosyal demokrasi Marksist-sosyalist ahlakın teorik ve pratik yönlerini barındırmakta iken, 20. yüzyıl itibari ile sosyal demokrasinin anlamı yeni çerçeveler sunmaktadır (Taşcı,2013:204).

Günümüzde sosyal demokrasi kavramı, Sosyal özgürlük ve insan hakları temelinde yükselen eşitlik, kardeşlik ve barış, zayıf kesimlerin öncelendiği sosyal adalet, çoğulcu ve katılımcı demokrasi vurgusu ile emeğin değerinin kutsal kabul edildiği (Turşucu,2008:82) ahlaki bir konumdadır. Öte yandan sosyal demokrasi ahlakı, kolektivizm ve bireyciliğin birleşimidir. İnsanların haklarını savunma konusunda bireycilik vardır. Devletin fiil ve müdahaleleri bakımından kolektivisttir. Kolektivizmde vatandaşların bakımı tamamen devlet tarafından yerine getirilmektedir. Bu çerçevede sosyal adalet, hakkaniyet, dayanışma ve eşitlik gibi ölçütler devreye girmektedir (Taşcı,2013:206).

2.2. SOSYAL HİZMET ETİĞİ

Sosyal yaşamda hangi davranışların doğru hangilerinin yanlış, hangilerinin kabul edilebilir hangilerinin kabul edilemez olduğunu tartışan bunlara ait ahlaki çerçeve oluşturmaya çalışan etik, insanlar arasındaki ilişkileri düzenlemede önemli bir rol üstlenmektedir. Başta insanlar arasındaki ilişkiler olmak üzere etik, kurumlar ve kişiler

arasındaki ilişkilerin de kabul edilebilir düzeyde sürdürülmesi noktasında önemli olmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmetin herkesçe kabul görecektir şekilde nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği yönündeki tartışmalar da sosyal hizmet etiği konusunu gündeme getirmektedir (Yılmaz,2015:126).

Sosyal hizmet felsefesi, değer, tutum ve davranışların niteliğini belirler. Sosyal hizmet felsefesi, etik kurallar, ilkeler ve standartlar olarak somutlaşır, bilgi birikiminin bütünleştirilmesine temel olurken uygulamaları yönlendirici bir işlev kazanır. Sosyal hizmet etiği, uygulamalara ortak yaklaşım, bakış açısı ve anlayış kazandırır. Sosyal hizmet etiği, mesleğin değerlerine dayanır. Mesleki değerler, mesleki tutumları ve davranışları belirler (Ömürgönülşen,2016:150). Ayrıca, meslek ahlâkı, doğrudan o mesleği oluşturan kişilerin değer yargıları, kişisel eğilimleri, toplumun o mesleğe yüklediği sorumluluklar ile ilgili olup, meslekteki kişiler tarafından oluşturulur. Tüm meslekler kendine özgü ahlâki disipline sahiptirler. Meslek ahlâkı, genelleşmiş kural ve kalıplar ile kısmen de yazılı metinleri kapsar. O meslekte olanlar bunlara uymak zorundadır. Aksi halde önceden belirlenmiş ceza ve yaptırımlara maruz kalacaklar, dışlanacaklardır. Meslek örgütü ne kadar sağlam ve düzenli ise o mesleğe ait meslek ahlâkı o oranda gelişir ve bu oranda vicdanlar üzerinde etkisi vardır. Esasen davranışların doğru olup olmadığına kişi kendisi karar verecektir. Vicdan muhasebesi yaptıktan sonra rahat olabiliyor ve mutlu olabiliyorsa meslek ahlâkına da uyuyor demektir (Ateş,2012:5).

Bu bağlamda etiğin amacı, bireye toplum içerisinde diğerleriyle birlikte yaşarken iyi temellendirilmiş ahlaki kararları kendi başına verebilecek durumda olmayı ve kendi başına var olabilmeyi öğretmektir (Kılavuz, 2003:18). Aynı zamanda, insanın iyi temellendirilmiş ahlaki kararları kendi başına vermek durumunda olduğunu ve bu kararları verirken başka her hangi birine veya her hangi bir otoriteye boyun eğmemesi gerektiğini göstermek olarak özetlenebilmektedir. Ahlaki sorunlar çerçevesinde hiçbir kimse doğuştan bir başkasından daha yetkin değildir ve olamaz. Bu konuda kişinin daha bilgili, aydın, bilinçli ve eleştirel yaklaşım açısına sahip olması sadece kendi yerini daha kolay bulmasını sağlar. Kişi bağımsız olarak ahlaki sorunlar ve çelişkiler üzerinde düşünebilir ve çözüm önerileri geliştirebilir. Bu süreçte etiğin çok önemli bir işlevi vardır (Mahmutoğlu,2009:237).

Toplumu oluşturan bireylerin davranışlarının belirli ilkeler çerçevesinde düzenlenmesi gerekliliğine duyulan ihtiyaç insanlık var olduğundan itibaren hiç bir zaman önemini kaybetmemiştir. Aksine etik olgusuna yöneltilen ilgi son dönemde de artan bir şekilde devam etmektedir. Yapılan araştırmalar bağlamında etik konusuna yöneltilen bu ilginin en önemli nedenini araştırmacıların evrensel düzeyde geçerli olabilecek etik ilkelerin oluşturulabileceği yönündeki çabalarını göstermektedir. Ayrıca bazı mesleklerin ve bu meslek mensuplarının faaliyetlerinin sıklıkla etik konusunu gündeme getirmesi de etiğe yöneltilen ilgiyi açıklayan diğer önemli bir faktör olmaktadır. Bununla birlikte etik olgusunun günümüz dünyasında ilgi çeken bir konu olması bu olgunun sadece son dönemlerde tartışılan bir kavram olduğu anlamına da gelmemelidir. Çünkü etik kavramının geçmişi aslında insanlık tarihi kadar eskilere uzanmaktadır (Yılmaz,2015:125).

2.2.1. Sosyal Hizmet Mesleğindeki Etik Değerler

Sosyal hizmet mesleğini, sosyal olan insanı ele alması bakımından genel hatlarıyla açıklamaya çalışmıştık. Görüleceği gibi sosyal hizmetin kendisi etik prensiplere sahip bir meslektir. Çünkü sosyal olan insana hizmet etmek, dezavantajlı durumlarına çözüm bulmak, adaleti yerine getirmeye çalışmak başlı başına etik, ahlaki değerlerin gereğidir ve insanı ele alması bakımından yeterince öneme sahiptir. İnsan hakları ve sosyal adalet gibi kavramlar ise sosyal hizmet mesleğinde geniş yer tutmaktadır. Aynı zamanda insan hakları ve adalet konuları etik değerlerle ilgilidir. Dolayısıyla sosyal hizmet uygulaması bu değerlerden bağımsız bir etkinlik olarak görülemez. Çünkü uygulamanın temelinde öncelikle toplumun daha özel de ise müracaatçı ve sosyal hizmet çalışanının değerleri yer alır (Sarıkaya,2011:148).Ayrıca sosyal hizmet, amaç bağlamında değerlere çok önem veren bir meslektir. Meslek elemanları, çalışmaların her aşamasında kişinin önemi, değeri, karar verme hakkı ve kişinin kendini gerçekleştirme, topluma katkıda bulunma sorumluluğu gibi temel değerlerin etkisi altındadır. Kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine ve diğer bireylere katkıda bulunmalarına engel olan toplumsal koşulları değiştirmek (Tomanbay,2012:70) meslek elemanlarının temel hedefleridir.

Etik kurallar ve standartlar meslek mensuplarının çalışma hayatlarının geliştirilmesine ve iyileştirilmesine imkân sağlayan fırsatlardır. İşlerin yapılışı açısından daha önceden belirlenmiş kuralların veya standartların var olması birlik ve düzenin kurulmasını sağlar.

Dürüstlük, güven, sorumluluk hem kişiler hem de işletmeler/kuruluşlar için çok önemlidir. Etik kurallar ve standartlara uygun davranış kişi veya işletmelerin/kuruluşların verdikleri hizmetlerin kalitesinden emin olmalarını sağlar. Ayrıca hem kişilere karşı hem de meslektaşların birbirlerine karşı adil davranışlar içinde bulunmaları meslek yaşamlarını daha huzurlu bir şekilde geçirmelerine yardımcı olur (İşgüden ve Çabuk,2006:66).

2.2.1.1. Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi'ndeki Değerler

Sosyal hizmet etiği, etik içinde alt bir kavram olarak, bu hizmeti sunan kişi veya kurumların uymak durumunda oldukları etik değerleriyle de ilgilidir. Ayrıca İnsan muhtaç bir varlıktır ve bu muhtaçlığın giderilmesi başlı başına etik bir meseledir. Fakat bu muhtaçlığın hangi etik çerçeve ile giderileceği önemli bir konudur. Örneğin sosyal hizmeti sunarken bağlı kalınması gereken etik çerçeve kamu görevlileri etik sözleşmesi ile ortaya konulmuştur. Aşağıdaki maddelerde de görüleceği gibi etik ödev ve sorumluluklar olmadan sosyal hizmetin mümkün olamaması söz konusudur (SGK/2017).

- Halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamak, hizmet kalitesini yükseltmek ve toplumun memnuniyetini artırmak için çalışmayı,
- Görevimi insan haklarına saygı, saydamlık, katılımcılık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda yerine getirmeyi,
- Dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, yaş, bedensel engelli ve cinsiyet ayrımı yapmadan, fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalara meydan vermeden tarafsızlık içerisinde hizmet gereklerine uygun davranmayı,
- Görevimi, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi,
- Kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanmamayı ve kullandırmamayı, bu mal ve kaynakları israf etmemeyi,

- Kişilerin dilekçe, bilgi edinme, şikâyet ve dava açma haklarına saygılı davranmayı, hizmetten yararlananlara, çalışma arkadaşlarıma ve diğer muhataplarıma karşı ilgili, nazik, ölçülü ve saygılı hareket etmeyi,
- Kamu görevlileri Etik Kurulunca hazırlanan yönetmeliklerle belirlenen etik davranış ilke ve değerlerine bağlı olarak görev yapmayı ve hizmet sunmayı taahhüt ederim.

Sonuç olarak, sorumluluk, yükümlülük, ödev gibi kavramlar etik açıdan çok önemlidir. Meslek mensubu kendi kişisel çıkarlarının yanı sıra, müşterilerinin, meslektaşlarının, toplumun ve devletin de çıkarlarını gözetmeli ve sorumluluklarını yerine getirmelidir. Mesleğini belirlenmiş olan kurallar ve standartlar çerçevesinde yapan kişiler toplumun güvenini kazanır, zaman ve kaynak israfını önler. Toplumun meslek mensuplarından beklentisi adil ve herkes tarafından saygı gösterilen bir davranış içinde bulunmalarıdır. Meslek mensupları toplumun ve kişisel çıkarlarını gerçekleştirmek için sorumluluklarının farkında olmalıdırlar. Doğru davranışlar sergilenen bir toplumda, toplumsal çıkarlar bireysel çıkarlardan önce gelir, toplumun refah düzeyi yükselir, siyasi ve ekonomik istikrar sağlanır (İşgüden ve Çabuk,2006:61).

2.2.1.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Etik Değerleri

Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin insancıl, demokratik idealler ve insan haklarına dayalı yapısıyla, kendilerini insanların ‘sosyal refahına adanmış’ kişilerdir. Meslek elemanları herhangi bir ayırım yapmaksızın, insanın değeri, onur ve haysiyetine saygılıdır, gerçekçidir. Eğitimi süresince ve alan uygulamalarında edindiği deneyimler yoluyla kazandığı bilgiyi, mesleki uygulamalarına aktararak, mesleki gelişmeye katkıda bulunur. Çünkü her sosyal hizmet uzmanı, sosyal politikaların genişletilerek sosyal reformun gerçekleştirilmesi, hizmetlerin iyileştirilmesi, mesleğin alan uygulamaları ve kuramsal bilgilerinin geliştirilmesi yönünde sorumluluk taşır (Yolcuoğlu,2012:115).

Sosyal hizmet uzmanlarının etik sorumluluklarının amacı, etik sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirmektir. Ancak sosyal hizmet mesleği her bireyin kendine özgü olduğu ilkesinden hareket etmekte ve her bir müracaatçıyı kendi özel durumu içerisinde değerlendirmektedir. Bu durum uygulamada, zaman zaman mesleki değerler arasında çatışmalar yaşanmasına neden olmaktadır. Uygulamalar sırasında ortaya çıkan etik ikilemlerin çözümünde sosyal hizmet uzmanları etik kararlar alarak müracaatçının

refahı ve yaşam kalitesini artırmayı hedeflemektedirler (Ömürgönülşen,2016:158).Öte yandan, sosyal hizmet uzmanları insanların yaşadıkları sosyal sorunlar karşısında taraf olmalıdırlar. Onların ‘‘Sorumluluk ahlakı ‘‘ bunu gerektirir. Sorumluluğunu bilen kendini tanıyan, sosyal sorunlar karşısında tavrını ortaya koyan meslek elemanı tek tek sosyal vakalar ile ilgilendiği gibi toplumla da ilgilenmelidir. Çünkü her toplumun hedefi insanın daha iyi yaşamasıdır (Şeker,2011:53).

Sosyal hizmet mesleği etik değerlerle iç içedir. Çünkü sosyal hizmetin temelinde, her bir bireyin yalnızca insan olmaktan ötürü değere sahip olduğu ve bu değere saygı duyulması gerektiği anlayışı bulunur. Bu anlayış, sosyal hizmet uygulamalarına bireylerin kendi tercihlerini ve kararlarını belirleme yeteneğine, farklılıklarına, mahremiyetine saygı duymak, ihtiyaçlarının karşılanmasında sosyal değişimin, sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde yardımcı olmak ve bunu kolaylaştırmak olarak yansır (Yılmaz,2015:126).

Sosyal hizmetin insanı ele alışı ve değerlendirmesinde insan hakları çerçevesinde gelişen değerlerin yeri yadsınamaz. Meslek elemanı müracaatçı sistemlerine yaklaşırken aynı şekilde insan hakları anlayışından uzaklaşmamalıdır. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının mesleki rollerinden biri de müracaatçı haklarını savunmaktır. Gerek doğuştan, gerek toplumsal çevreden gerekse her iki etmenin de etkisiyle haklarını kullanamayan ve kendisini geliştirme/gerçekleştirme olanağı olmayan kişi, grup ve toplumların haklarının korunmasında başvurulacak çerçeve yine insan haklarıdır (Karataş,2002:9).Dolayısıyla sosyal hizmet etiği, sosyal hizmet uzmanlarının etik değerleriyle de ilgilidir. Buna göre, Sosyal hizmet uzmanları tüm mesleki etkinliklerini yerine getirirken iki felsefi kabul ile çalışmalarını başlatır. Eğer bu iki değer sayılıtısını kabul etmiyor iseniz sosyal hizmet uzmanı olamazsınız demektir.

a)İnsanın değer ve onuruna saygı; tüm sosyal hizmet müdahaleleri insan değer ve onuruna saygı gösteren, bu değer ve onuru yüceltmeyi odak alan çalışmalar olmak zorundadır.

b) İnsanın değişme ve gelişme kapasitesine dair olan inanç; İnsan değer ve onuru yüceltmeyi odak alan sosyal hizmet müdahalelerinde insanlara her şeyden önce kapasitesi olan, her ne koşul ya da özellikte olursa olsun daha iyiye gitme bakımından önemli yetenek potansiyeli olan bir varlık olarak bakılır. Eğer insanın içinde yaşadığı

koşulları uygunlaştırır ise o da potansiyelini daha rahatlıkla gösterebilecektir. Bu anlamda, birey ve toplumun kendi kendine karar verme hakkının korunması (self-determination), sosyal adaletin sağlanması, insan haklarının korunması, geliştirilmesi, barış gibi evrensel kavramlar sosyal hizmetin son derece önem atfedip gerçekleştirmeye çalıştığı ideallerdir (Şahin,2008:46).

Aynı şekilde sosyal hizmet derneğinin, sosyal hizmet uzmanlarının davranış ve düşüncelerindeki etik çerçeveyi belirlemek için ortaya koyduğu etik değerler de gösterilebilir (SHU/2016).

- Her insanın kendine özgü bir değeri vardır ve bu değer onun saygı görmesini gerektirir.
- Her insanın, başkasının hakkını ihlal etmemek koşuluyla, kendisini geliştirme hakkı ve toplumun gelişimine katkı verme sorumluluğu vardır.
- Her toplum, yönetim biçimi ne olursa olsun, tüm üyelerinin en üst düzeyde yararı için işlev görmeli; üyelerinin kendilerini geliştirmeleri için gerekli koşul ve olanakları sağlamalıdır.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ve kaynağını bu Bildirge'den alan diğer uluslararası belgelerde ifade edilen, bireylerin ve grupların temel insan haklarına saygı gösterilmelidir.
- Sosyal hizmet uzmanlarının kendilerinin yardımına ve tavsiyesine gereksinim duyan herkese (cinsiyet, yaş, özürlü olma, renk, ırk, toplumsal sınıf, dil, din, siyasal görüş ve cinsel tercih durumuna göre ayırım yapmaksızın) mümkün olan en iyi hizmeti sunar.
- Sosyal hizmet uzmanları mesleki tutum, karar ve eylemlerinde sosyal adaletsizlikle mücadele eder. Bu nedenle özellikle incinebilir, baskı altındaki birey ve gruplarla birlikte ya da onlar adına toplumsal değişmeyi sağlamak için çaba gösterir. Öncelikle yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık gibi toplumsal sorunlarda odaklaşır. Toplumsal sorunlara ilişkin bilinç ve duyarlılık düzeyinin yükseltilmesini amaçlar ve karar sürecine etkin katılımı sağlamak için çalışır.
- Sosyal hizmet uzmanlarının nesnel olma, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirme, uygulama yaptıkları alanlarda yetkin olma sorumlulukları vardır.

- Sosyal hizmet uzmanları gizlilik, mahremiyet/özel hayatın korunması ve mesleki çalışmalarında elde ettikleri bilgiyi sorumlu bir biçimde kullanma ilkelerine uyar. Bu ilkelerle ülke mevzuatı arasında uyumsuzluk olduğu zaman bile gizlilik ilkesine bağlı kalır.
- Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarıyla işbirliği içinde çalışır ve onları en üst düzeyde katılım için destekler. Müracaatçılarına çalışmalarının yararlarına ve olası risklerine ilişkin bilgi verir. Çalışmalarında öncelikle müracaatçılarının yararını gözetir; bununla birlikte üçüncü kişileri de göz ardı etmez.
- Sosyal hizmet uzmanları müracaatçılarından, sonuçları onların yaşamlarını etkileyebilecek eylemlerin belirlenmesinde, kendileriyle işbirliğine girmelerini ve sorumluluk almalarını bekler. Yasal zorlamanın gerekli olabileceği durumlarda, bir tarafın sorununun çözümü ilgili diğer kişilerin aleyhine sonuçlar doğuruyorsa, tarafların beyanları dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir. Ancak, sosyal hizmet uzmanlarından yasal zorlamanın kullanılmasını en aza indirmesi beklenir.
- Sosyal hizmet uzmanları terörizm, işkence ya da benzer yollara başvuran kişi, grup, siyasal güç veya diğer güç odaklarına doğrudan ya da dolaylı bir biçimde destek vermez veya kayıtsız kalmaz.
- Sosyal hizmet uzmanları, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nce hazırlanan Sosyal Hizmet Mesleğinin Etik İlkeleri ve Sorumluluklarını kabul eder ve etik temele dayalı olarak karar verir.

2.2.1.3. Sosyal Hizmetler Kanunu'ndaki Etik Değerler

Sosyal hizmetler kanunundaki bazı hükümlerini, sosyal hizmetin yasal boyuttaki etik değerlerini göstermek açısından faydalı olabilecektir. Buna göre: *Bu kanun kapsamında gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişilerinince açılan sosyal hizmet kuruluşlarında hizmet verilen kişilere yönelik tehdit veya baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren fiziksel, cinsel, tıbbi, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar veren her türlü tutum ve davranışın gerçekleşmesi hâlinde bu tutum ve davranışların engellenmesine yönelik gerekli tedbirleri almayan kurucu veya sorumlu müdüre dört yüz gündен az olmamak üzere adli para cezası verilir. Sosyal hizmet kuruluşları aşağıda belirtilen hususlardan*

birinin tespit edilmesi hâlinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kapatılır (SHK, Madde 35/B – (Ek: 12/7/2013-6495/83 md);

a) Kurucu veya sorumlu müdürün kuruluştaki hizmet verilen kişilere yönelik tehdit veya baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren fiziksel, cinsel, tıbbi, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar veren eylemlerden dolayı cezalandırılmasına karar verilmiş olması

b) Kurucu veya sorumlu müdürün birinci fıkra hükümleri uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiş olması.

Sosyal hizmet mesleğinde etik değerler, sosyal hizmetle bütünleşmiş bir olgudur. Ayrıca etik değerler olmadan sosyal yaşamın devam edebilmesi mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla sosyal yaşamın belki de üzerine kurulduğu bu temel payandanın sosyal hizmet açısından önemi ortadadır ve her geçen gün daha da önemli olmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmette, meslek etiği veya mesleki davranış ilkelerinden beklenen sonuçları ana hatlarıyla şöyle sıralayabiliriz (TMMOB,2004:66) ;

- Üyelerin topluma, hizmet sunduğu kişilere, mesleğe, meslektaşına karşı dürüst ve adil davranması.
- Neyin ahlaki, neyin doğru olduğuna karar vermede kolaylık sağlamak.
- Üyelerin yanlış davranışlarını önlemek.
- Üyelerin, toplumda yaygınlaşan yolsuzluklardan uzak durmalarını sağlamak.
- Meslek yaşamını ilkelere bağlı kalarak sürdüren üyeleri desteklemek.
- Bu uygulamaların yaratacağı olumlu sonuçların giderek toplumda ahlakın egemen kılınmasına katkı koymasının beklenmektedir.

3.BÖLÜM: SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİLERİNİN ETİK DEĞERLERE YATKINLIĞI İLE İLGİLİ BİR ÇALIŞMA

3.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin etik değerlere yatkınlıklarını gözlemlemek üzere, 20 temel etik ifadenin bulunduğu bir ölçeğin kullanılması ile ulaşılmak istenen bilgiler ve bulgular oluşturmuştur.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma, 1.2.3. Sınıflarda eğitim gören sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin etik değerlerle ilgili düşüncelerini araştırmak ve öğrencilerin etik değerlere yatkınlığı ile ilgili fikir edinmek çabasıdır. Ayrıca bu yöndeki istatistiklere ve yatkınlık düzeylerine ilişkin bulgulara ulaşmak ve aynı zamanda sosyal hizmette, diğer mesleki bilgilerle birlikte, etik değerler yönünden de katkı sunma amacıdadır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma, öğrencilerin etik değerlere eğilimlerini göstererek onları daha iyi tanıma imkânı sağladığı gibi, mesleki etik gereklilikler ile öğrencilerin zihinlerindeki etik tasavvur arasındaki farkları gösterebilmesi açısından ayrıca önem arz etmektedir. Bu anlamda etik yönlendirmenin doğru yapılabilmesi aynı zamanda mesleğin gerektirdiği etik eğilime yönelik olarak sosyal hizmet eğitimine ayrıca katkısı bakımından önemli olacağı kanaatindeyim. Çünkü doğru bir etik yönlendirme için öğrencilerin sahip olduğu temel etik değerleri nasıl ifade ettiğini görmek ayrıca anlamlı olabilmektedir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Ülkemizde sosyal hizmet eğitimi, iki yıllık ve dört yıllık eğitim süreli olmak üzere farklı fakülte ve yüksek okullar bünyesinde teşkilatlanmıştır. Araştırmamız 2016-2017 eğitim-öğretim döneminde, lisans düzeyinde öğrenimlerine devam eden 1,2 ve 3. sınıf sosyal hizmet öğrencileri üzerinde anket araştırması yaparak sonuca varmıştır. Araştırma Yalova Üniversitesi, Medipol Üniversitesi ve 29 Mayıs Üniversitesi olmak üzere üç üniversitenin yaşları 18 ile 25 arasında olan toplam 227 sosyal hizmet öğrencisi ile

çalışılmıştır. 4.sınıf öğrencileri ise çoğunlukla staj döneminde olduklarından araştırmanın dışında tutulmuştur.

Tablo 1. Sosyal Hizmet Eğitiminin Verildiği Üniversite Sayıları

Tür	Devlet Üniversiteleri	Vakıf Üniversiteleri
Fakülte	24	12
Yüksek Okul	3	3
Ön lisans	12	13
Lisans Açık Öğretim	2	
Ön lisans Açık Öğretim	3	

(**Kaynak:** <https://yokatlas.yok.gov.tr/>)

3.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada genel etik ifadele ve sosyal hizmet mesleğindeki temel etik değerler göz önünde bulundurulmaya çalışılarak 20 etik ifadeden oluşan anket kullanılmıştır. Bu anket; etik temelinde, ahlaki ve mesleki tutum ve davranışlara yönelik ifadelerle şekillenmiştir.

3.6. Verilerin Toplanması Ve Analizi

Araştırmada verilere ulaşmak için iki bölümden oluşan bir ölçek kullanılmıştır. İlk bölümde yaş, cinsiyet, üniversite ve sınıf şeklinde belirlenen demografik özelliklere ait bilgiler bulunmaktadır. İkinci bölümünde ise öğrencilerin eğilimlerine ilişkin bulgulara ulaşmak için yirmi soruluk etik değerlere yönelik ifadelerden oluşan bir anket kullanılmıştır. Verilerin elde edilmesinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır.

3.7. Araştırmanın Hipotezleri

H₁: *Cinsiyetler arasında problem çözmeye yatkın olmak bakımından bir fark yoktur.*

H_{1a}: *Çocukları sevmeye etkisi bakımından cinsiyetler arasında bir fark yoktur.*

H₂: *Devlet üniversitesinde eğitim gören sosyal hizmet öğrencileri ile özel üniversitedeki sosyal hizmet öğrencileri arasında kamu malını koruma bakımından bir fark yoktur.*

H₃: Devlet üniversitesinde eğitim gören öğrenciler ile diğer özel üniversite öğrencileri arasında sabırlı olmak bakımından bir fark yoktur.

H₄: Öğrencilerin yaş düzeyleri sabırlı olmalarında etkilidir.

3.8. Araştırmanın Bulguları

3.8.1. Demografik Bulgular

Bu bölümde çalışmaya dâhil olan öğrencilerin demografik özellikleri ilgili dağılımlara yer verilmiştir. Çalışmada yer verilen demografik özellikler, Üniversite, Yaş, Sınıf ve Cinsiyet şeklindedir. İlgili bulgular aşağıda tablolar şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Kadın	181	79,7
Erkek	46	20,3
Toplam	227	100,0

Çalışmaya katılan 227 öğrencinin % 79,7'si (181 Kadın) ,% 20,3'ü (46 Erkek) ise erkek öğrencidir(Tablo).

Tablo 3.Öğrencilerin Yaş Durumu

Yaş Aralığı	Öğrenci Sayısı	Yüzde
18-21	188	82,8
22-25	39	17,2
Toplam	227	100,0

(Tablo 3) verilere göre; 227 öğrenciden yaş aralığı 18-21 olan öğrenci sayısı 188'dir (%82,8). Yaş aralığı 22-25 arasında olan öğrenci sayısı ise 39'dur (%17,2).

Tablo 4.Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Üniversiteye Göre Dağılımı

Üniversite	Öğrenci sayısı	Yüzde
Yalova Üniversitesi	133	58,6
Medipol Üniversitesi	51	22,5
29 Mayıs Üniversitesi	43	18,9
Toplam	227	100,0

Tablo 4'e göre; çalışmaya üç üniversiteden toplam 227 öğrenci katılmıştır. Yalova Üniversitesinden katılan öğrenci sayısı 133 kişidir (%58,6). Medipol Üniversitesinden katılan kişi öğrenci sayısı 51'dir (%22,5) ve 29 Mayıs Üniversitesinden katılan öğrenci sayısı ise 43'tür (%18,9).

Tablo 5. Öğrenim Görülen Sınıflara İlişkin Dağılımlar

Sınıf	Öğrenci sayısı	Yüzde
1.Sınıf	102	44,9
2.sınıf	39	17,2
3.sınıf	86	37,9
Toplam	227	100,0

Tablo 4'e göre çalışmaya katılan öğrencilerin %42'si 1.Sınıf öğrencileri iken ,% 17 2.sınıf ve %37,9 3.sınıf öğrencileridir.

3.8.2. Ölçekteki İfadelere İlişkin Dağılımlar

Bu bölümde öğrencilerin etik ifadelerle ilişkin olarak tercih ettikleri seçeneklere ait dağılımlar aşağıdaki tablolarda gösterilecektir.

Tablo 6. ‘‘Her Yaştaki İnsana Saygı Duyarım’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar

Her yaştaki İnsana saygı duyurım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	6	2,6
Kararsızım	4	1,8
Katılıyorum	55	24,2
Tamamen Katılıyorum	162	71,4
Toplam	227	100,0

Araştırma kapsamında (Tablo 6)’e göre ‘‘Her yaştaki İnsana saygı duyurım’’ ifadesine ilişkin olarak yapılan tercihlere bakıldığında, ‘‘Tamamen Katılıyorum’’ seçeneğini tercih eden öğrencilerin oranı % 71,4’dır (162 öğrenci). ‘‘Katılıyorum’’ seçeneğini tercih eden öğrenciler ise toplam öğrencilerin %24,2’sini (55 öğrenci) oluşturmaktadır. Öte yandan ‘‘Katılmıyorum’’ seçeneğini tercih eden öğrenciler %2,6 (6 öğrenci) iken, bu önermede ‘‘Kararsızım’’ şeklinde ifade belirten öğrenciler %1,8’dır (4 öğrenci).

Tablo 7. ‘‘Her Yaştaki İnsana Sevgi Beslerim’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar

Her yaştaki insana sevgi beslerim	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,4
Katılmıyorum	18	7,9
Kararsızım	20	8,8
Katılıyorum	68	30,0
Tamamen Katılıyorum	120	52,9
Toplam	227	100,0

Tablo 7’de ifade ile ilgili yapılan tercihlere bakıldığında; kendini ‘‘Tamamen Katılıyorum’’ şeklinde ifade eden öğrenciler toplam öğrencilerin % 52,9’dur (120 kişi). ‘‘Katılıyorum’’ seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %30 (68 kişi) olarak bulunmuştur.

“Kararsız” olduğunu ifade eden öğrenci oranı ise % 8,8 (20 kişi) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ Katılmıyorum “ olarak tercih belirtenlerin oranı % 7,9 (18 kişi) iken % 0,4’ü (1 öğrenci) “ Tamamen Katılmıyorum “ şeklindedir.

Tablo 8. “İnsan Olmanın Gereksinimlerini Yerine Getirmeye Gayret Ederim.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsan olmanın gereksinimlerini yerine getirmeye gayret ederim	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,4
Katılmıyorum	2	0,9
Kararsızım	5	2,2
Katılıyorum	85	37,4
Tamamen Katılıyorum	134	59,0
Toplam	227	100,0

Öğrencilere “İnsan olmanın gereksinimlerini yerine getirmeye gayret ederim.” Şeklinde bir ifade yöneltilmiş olup, ifade ile ilgili olarak (tablo 8) sonuçlarına bakıldığında; kendini “Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade eden öğrenciler toplam öğrencilerin % 59’dur (134 kişi). “Katılıyorum “seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %37,4 (85 kişi) olarak bulunmuştur. “Kararsız” olduğunu ifade eden öğrenci oranı ise % 2,2 (5 kişi) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ katılmıyorum “ olarak tercih belirtenlerin oranı % 0,9 (2 kişi) iken % 0,4’ü (1 öğrenci) “ Tamamen Katılmıyorum “ şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 9. “İnsanların Bana Güven Duymasını İsterim.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsanların bana güven duymasını isterim	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,3
Kararsızım	5	2,2
Katılıyorum	51	22,5
Tamamen Katılıyorum	168	74,0
Toplam	227	100,0

Tablo 9’deki dağılımlara bakıldığında; “Tamamen Katılıyorum” şeklinde belirten öğrenciler % 74’tür (168 kişi). “Katılıyorum “seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %22,5 (51 kişi) olarak bulunmuştur. Öte yandan “Kararsız” olduğunu ifade eden öğrenci oranı ise % 2,2 (5 kişi) olduğu görülmektedir. “ katılmıyorum “ olarak tercih belirtenlerin oranı % 1,3’tür (3 kişi)

Tablo 10. “Devletin Malına Zarar Vermekten Kaçınırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Devletin malına zarar vermekten kaçınırım	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	2	0,9
Kararsızım	13	5,7
Katılıyorum	63	27,8
Tamamen Katılıyorum	148	65,2
Cevaplamayan	1	0,4
Toplam	227	100,0

“Devletin Malına Zarar Vermekten Kaçınırım.”Şeklindeki ifade verilerine (Tablo 10) göre; kendini “Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade eden öğrenciler 227 öğrencinin % 65,2’sidir (148 öğrenci). “Katılıyorum “seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %27,8

(63 öğrenci) olarak bulunmuştur. “Kararsız” olduğunu ifade edenlerin % 5,7 (13 öğrenci) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ katılmıyorum “ olarak tercih belirtenlerin oranı % 0,9 (2 kişi) iken % 0,4 (1 öğrenci) herhangi bir seçenek belirtmemiştir.

Tablo 11.“Yaptığım İşlerde Şeffaf Olmaya Çalışırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Yaptığım işlerde şeffaf olmaya çalışırım	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	1	0,4
Kararsızım	27	11,9
Katılıyorum	85	37,4
Tamamen Katılıyorum	114	50,2
Toplam	227	100,0

(Tablo 11)’deki dağılım sonuçlarına göre; yapılan işlerde şeffaf olmaya ilişkin olarak “Tamamen Katılıyorum” şeklinde belirten öğrenciler % 50,2’tür (114 kişi). “Katılıyorum “seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %37,4 (85 kişi) olarak bulunmuştur. “Kararsız” olduğunu ifade eden öğrencilerin ise % 11,9 (27 kişi) olduğu görülmektedir. “ Katılmıyorum “ olarak tercih belirtenlerin oranı % 0,4’tür (1 kişi).

Tablo 12. Sabırlı Olmakla İlgili İfadenin Dağılımı

Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	17	7,5
Katılmıyorum	33	14,5
Kararsızım	59	26,0
Katılıyorum	59	26,0
Tamamen Katılıyorum	55	24,2
Cevaplamayan	4	1,8
Toplam	227	100,0

(Tablo 12) verilerine bakıldığında “Genel Olarak Kendimi Sabırlı Olarak Tanımlarım.” Şeklinde ifadeye göre; “Tamamen Katılıyorum” şeklinde kendini ifade eden öğrenciler % 24,2’dir (55 öğrenci). “Katılıyorum “ ve “Kararsızım “seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %26 (59 öğrenci) aynı oranda bulunmuştur. Öte yandan “ Katılmıyorum “ olarak tercih belirtenler % 14,5 (33 kişi) iken “Tamamen Katılmıyorum “ diyenler %7,5’tir (17 öğrenci).% 1,8 (4 öğrenci) ise herhangi bir seçenek belirtmemiştir.

Tablo 13. “İnsanların Bana Olan Güvenlerini Kötüye Kullanmam.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsanların bana olan güvenlerini kötüye kullanmam	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,4
Katılmıyorum	1	0,4
Kararsızım	6	2,6
Katılıyorum	59	26,0
Tamamen Katılıyorum	157	69,2
Cevaplamayan	3	1,3
Toplam	227	100,0

Tablo 13’teki dağılım sonuçlarına göre; insanların güvenini kötüye kullanmamaya ilişkin olarak “Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade eden öğrenciler % 69,2’dir (157 öğrenci). “Katılıyorum “ diyen öğrenciler ise %26 (59 öğrenci) olarak bulunmuştur. Öte yandan “ Tamamen Katılmıyorum “ ve “ Katılmıyorum “ olarak tercih belirtenler % 0,4 (1 öğrenci) aynı düzeyde görülmüştür. Ayrıca. Bu konuda “Kararsızım” diyenler %2,6 (6 öğrenci) olduğu görülmektedir. Bu ifade için herhangi bir seçenek belirtmeyen öğrenciler %1,3’tür (3 öğrenci).

Tablo 14.“Şartlar Ne Olursa Olsun Ayrımcılık Yapmam.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Şartlar ne olursa olsun ayrımcılık yapmam	Öğrenci sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	7	3,1
Kararsızım	35	15,4
Katılıyorum	75	33,0
Tamamen Katılıyorum	110	48,5
Toplam	227	100,0

(Tablo 14)’teki dağılımlara bakılığında; hiçbir koşulda ayrımcılık yapmamaya ilişkin olarak “Tamamen Katılıyorum” şeklinde belirten öğrenciler %48,5’tir (110 kişi). “Katılıyorum” seçeneğini tercih eden öğrenciler ise %33 (75 kişi) olarak bulunmuştur. “Kararsız” olduğunu ifade eden öğrencilerin ise % 15,4 (33 kişi) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ Katılmıyorum “ diyenler % 3,1’dir (7 kişi).

Tablo 15. “Şartlar Ne Olursa Olsun Tarafsız Davranırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Şartlar ne olursa olsun tarafsız davranırım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	8	3,5
Kararsızım	41	18,1
Katılıyorum	84	37,0
Tamamen Katılıyorum	92	40,5
Cevaplamayan	2	0,9
Toplam	227	100,0

Araştırma (Tablo 15) verilerine göre; her şart altında tarafsız davranmaya ilişkin olarak ,“Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade eden öğrenciler % 40’dır (92 öğrenci). “Katılıyorum” diyen öğrenciler ise %37 (84 öğrenci) olarak bulunmuştur. Öte yandan

“ Katılmıyorum ” olarak tercih belirtenler % 3,5 (8 öğrenci) iken Bu konuda “Kararsızım” diyenler % 18,1 (41 öğrenci) olduğu görülmektedir. Bu önerme için herhangi bir seçenek belirtmeyen öğrenciler ise %0,9’dur (2 öğrenci).

Tablo 16. “Şartlar Ne Olursa Olsun Adaletli Davranırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Şartlar ne olursa olsun adaletli davranırım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	3	1,3
Kararsızım	19	8,4
Katılıyorum	74	32,6
Tamamen Katılıyorum	131	57,7
Toplam	227	100,0

Araştırma kapsamında adil davranmakla ilgili ifadenin yukarıdaki tablo verilerine göre (Tablo 16); “Tamamen Katılıyorum” olarak ifade eden öğrenciler %57,7’dir (131 öğrenci). “Katılıyorum” şeklinde ifade eden öğrenciler ise %32,6 (74 öğrenci) olarak bulunmuştur. Bu konuda “Kararsız” olan öğrencilerin ise % 8,4 (19 öğrenci) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ Katılmıyorum ” diyen öğrenciler % 1,3’tür (3 öğrenci).

Tablo 17. “Bütün Şartlarda İnsanlara Eşit Davranırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Şartlar ne olursa olsun bütün insanlara eşit davranırım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,4
Katılmıyorum	8	3,5
Kararsızım	38	16,7
Katılıyorum	75	33,0
Tamamen Katılıyorum	104	45,8
Cevaplamayan	1	0,4
Toplam	227	100,0

Araştırma verilerine göre (Tablo 17); koşulsuz eşit davranmaya ilişkin olarak ,“Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade belirten öğrenciler % 45,8’dir (104 öğrenci). “Katılıyorum “ diyenlerin ise %33 (75 öğrenci) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ Katılmıyorum “ olarak ifade edenler % 3,5 (8 öğrenci) iken Bu konuda “Kararsızım” diyenler % 16,7’dir (38 öğrenci). Bu ifade için herhangi bir seçenek belirtmeyen öğrenciler ise %0,4’tür (1 öğrenci).

Tablo 18. “Şartlar Ne Olursa Olsun Dürüst Davranırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Şartlar ne olursa olsun dürüst davranırım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	2	0,9
Katılmıyorum	6	2,6
Kararsızım	30	13,2
Katılıyorum	76	33,5
Tamamen Katılıyorum	113	49,8
Toplam	227	100,0

Her koşulda dürüst davranmaya ilişkin olarak, yukarıdaki veriler incelendiğinde (Tablo 18) , “Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade belirten öğrenciler %49,8 (69 öğrenci) olmuştur. İfadeye “Katılıyorum” diyenler ise %33,5’tir(76 öğrenci).Öte yandan bu ifade için “Kararsızım” şeklinde eğilim gösteren öğrenciler %13,2 (30 öğrenci) iken “Katılmıyorum” diyenler ise %2,6 (6 öğrenci) olmuştur. Ayrıca “Tamamen katılmadığını ifade eden öğrenci miktarı %0,9’dir (2 öğrenci) olarak bulunmuştur.

Tablo 19. “ Yeni Şeyler Yapma Konusunda Girişimciyimdir.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Yeni şeyler yapma konusunda girişimciyimdir	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	2	0,9
Katılmıyorum	23	10,1
Kararsızım	84	37,0
Katılıyorum	65	28,6
Tamamen Katılıyorum	53	23,3
Toplam	227	100,0

Yukarıdaki tablo verilerine göre (Tablo 19); yeni şeyler yapma konusunda girişimci olmaya ilişkin ifade sonuçlarına göre, “Tamamen Katılıyorum” şeklinde ifade belirten öğrenciler % 23,3’tür (53 öğrenci). “Katılıyorum “ diyenlerin ise %28,6 (65 öğrenci) olduğu görülmektedir. Öte yandan “ Katılmıyorum “ olarak ifade belirtenler % 10,1 (23 öğrenci) iken Bu konuda “Kararsızım” diyenler % 37’dir (84 öğrenci). “Tamamen Katılmıyorum” ifadesi için ise %0,9 (2 öğrenci) olarak bulunmuştur.

Tablo 20. “İnsanlara Rol Model Olmaya Çalışırım.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsanlara rol model olmaya çalışırım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	2	0,9
Katılmıyorum	16	7,0
Kararsızım	55	24,2
Katılıyorum	110	48,5
Tamamen Katılıyorum	43	18,9
Cevaplamayan	1	0,4
Toplam	227	100,0

Araştırma kapsamında (Tablo 20) ; ‘insanlara rol model olmaya çalışırım ’ şeklindeki ifade için ‘tamamen katılıyorum’ şeklinde seçeneği tercih eden öğrenciler %18,9 (43 öğrenci) olmuştur. İfadeye ‘Katılıyorum’ diyenler ise %48,5’tir(40 öğrenci).Öte yandan bu ifade için ‘Kararsız’ kalan öğrenciler %24,2 (55 öğrenci) iken ‘Katılmıyorum’ diyenler ise %7 (16 öğrenci) olmuştur. Ayrıca ‘Tamamen katılmadığını ifade eden 1 öğrenci ve bu ifade için herhangi bir seçenek belirtmeyen öğrenci sayısı % 0,4 (1 öğrenci) olarak bulunmuştur.

Tablo 21. ‘‘İnsanlarla İş Birliği İçinde Olmak.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsanlarla iş birliği içinde olmaktan hoşlanırım	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	5	2,2
Katılmıyorum	10	4,4
Kararsızım	47	20,7
Katılıyorum	96	42,3
Tamamen Katılıyorum	69	30,4
Toplam	227	100,0

İşbirliği içinde olmaktan memnuniyet duymaya ilişkin olarak, yukarıdaki veriler incelendiğinde (Tablo 21) , ‘‘Tamamen Katılıyorum’’ şeklinde ifade belirten öğrenciler %30,4 (69 öğrenci) olmuştur. İfadeye ‘‘Katılıyorum’’ diyenler ise %42,3’tür(96 öğrenci).Öte yandan bu ifade için ‘‘Kararsızım’’ şeklinde eğilim gösteren öğrenciler %20,7 (47 öğrenci) iken ‘‘Katılmıyorum’’ diyenler ise %4,4 (40 öğrenci) olmuştur. Ayrıca ‘‘Tamamen katılmadığını ifade eden öğrenci miktarı %2,2’dir (5 öğrenci) olarak bulunmuştur.

Tablo 22. “Çocukları Sevmek Gerekir.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

Çocukları sevmek gerekir	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,4
Katılmıyorum	2	0,9
Kararsızım	9	4,0
Katılıyorum	38	16,7
Tamamen Katılıyorum	160	70,5
Cevaplamayan	17	7,5
Toplam	227	100,0

Araştırma sonuçlarına göre (Tablo 22), çocukları sevmek gerekliliğine ilişkin dağılım incelendiğinde “tamamen katılıyorum” şeklinde ifade belirten öğrenciler %70,5 (160 öğrenci) olmuştur. İfadeye “Katılıyorum” diyenler ise %16,7’dir(38 öğrenci).Öte yandan bu ifade için “Kararsız” kalan öğrenciler %4 (9 öğrenci) iken “Katılmıyorum” diyenler ise %0,9 (2 öğrenci) olmuştur. Ayrıca “Tamamen katılmadığını ifade eden 1 öğrenci ve bu ifade için herhangi bir seçenek belirtmeyen öğrenci sayısı % 7,5 (17 öğrenci) olarak bulunmuştur.

Tablo 23. ‘‘Sokakta Evsiz İnsanlar Görmek Beni Üzer.’’ İfadesine İlişkin Dağılımlar

Sokakta evsiz insanlar görmek beni üzer	Öğrenci sayısı	Yüzde
Tamamen Katılmıyorum	1	0,4
Katılmıyorum	1	0,4
Kararsızım	5	2,2
Katılıyorum	40	17,6
Tamamen Katılıyorum	164	72,2
Cevaplamayan	16	7,0
Toplam	227	100,0

Araştırma kapsamında (Tablo 23) ; ‘‘Sokakta evsiz insanlar görmek beni üzer’’ şeklindeki duygu ifadesi için ‘‘tamamen katılıyorum’’ şeklinde seçeneği tercih eden öğrenciler %72,2 (164 öğrenci) olmuştur. İfadeye ‘‘Katılıyorum’’ diyenler ise %17,6’dır (40 öğrenci).Öte yandan bu ifade için ‘‘Kararsız’’ kalan öğrenciler %2,2 (5 öğrenci) iken ‘‘Katılmıyorum’’ diyenler ise %0,4 (1 öğrenci) olmuştur. ‘‘Tamamen katılmadığını ifade eden 1 öğrenci ve bu ifade için herhangi bir seçenek belirtmeyen öğrenci sayısı % 7 (16 öğrenci) olarak bulunmuştur.

Tablo 24. “İnsanlara Yardım Etmek Güzeldir.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsanlara yardım etmek güzeldir	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Katılmıyorum	1	0,4
Kararsızım	7	3,1
Katılıyorum	31	13,7
Tamamen Katılıyorum	171	75,3
Cevaplamayan	17	7,5
Toplam	227	100,0

Araştırma sonuçlarına (Tablo 24) göre, “İnsanlara yardım etmek güzeldir .” şeklindeki ifade için “Tamamen Katılıyorum “ seçeneği için % 75,3 (171 öğrenci) oranında bir eğilim söz konusu olmuştur. “Katılıyorum “ ifadesini tercih edenler ise %13,7’dir (31 öğrenci). Buna karşın “Kararsızım “ diyenler %3,1 (7 öğrenci) iken “Katılmıyorum” diyen %0,4 (1 öğrenci) olarak bulunmuştur. Aynı zamanda bu ifade için herhangi bir tercih belirtmeyen öğrenciler % 7,5 (17 öğrenci) olarak belirlenmiştir

Tablo 25. “İnsanların Sorunlarını Çözmek Beni Mutlu Eder.” İfadesine İlişkin Dağılımlar

İnsanların sorunlarını çözmek beni mutlu eder	Öğrenci sayısı	Yüzde
Kararsızım	5	2,2
Katılıyorum	38	16,7
Tamamen Katılıyorum	168	74,0
Cevaplamayan	16	7,0
Toplam	227	100,0

(Tablo 25) verilere göre; sorun çözmekten haz duymak şeklindeki ifadeye ilişkin dağılımlar şöyledir: ‘‘ Tamamen Katılıyorum’’ diyen öğrenciler % 74 ‘tür (168 öğrenci). ‘‘Katılıyorum’’ şeklinde seçenek belirten öğrenciler ise %16,7’dir (38 öğrenci) .Öte yandan bu ifade için kararsız kalanlar % 2,2 (5 öğrenci) iken herhangi bir tercih belirtmeyen öğrenci sayısı %7 (16 öğrencidir).

3.8.3. Çapraz Analizler

3.8.3.1. Cinsiyet Faktörünün Etik Değerlere Etkisi İle İlgili Analizler

Aşağıdaki tablolarda cinsiyet faktörünün ölçekteki bazı temel etik ifadelere etkisi sosyal hizmet mesleği göz önünde bulundurulmaya çalışılarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu ifadelerden insana sevgi ve saygı, sorun çözmeye yatkın olma, adalet ve diğer ilgili ifadeler temel alınmıştır.

Tablo 26. Cinsiyet Faktörünün Sevgi Duymaya Etkisi

Her yaştaki insana sevgi beslerim	Cinsiyetiniz		Toplam
	Kadın	Erkek	
Tamamen Katılmıyorum	0 0,0%	1 2,2%	1 0,4%
Katılmıyorum	15 8,3%	3 6,5%	18 7,9%
Kararsızım	17 9,4%	3 6,5%	20 8,8%
Katılıyorum	52 28,7%	16 34,8%	68 30,0%
Tamamen Katılıyorum	97 53,6%	23 50,0%	120 52,9%
Toplam	181 100,0%	46 100,0%	227 100,0%

Araştırma kapsamında tablodan (Tablo 26) elde edilen veriler ışığında, ; ‘‘ Her yaştaki insana sevgi beslerim ‘‘ şeklindeki ifademiz cinsiyet faktörü bağlamında değerlendirilmiştir. Buna göre; kadın öğrenciler % 53,6 ve erkek öğrenciler ise %50

düzeyinde ‘‘ Tamamen Katılıyorum ‘‘ seçeneğine ilgi göstermişlerdir. ‘‘Katılıyorum’’ seçeneği için kadın öğrenciler % 28,7 iken erkek öğrenciler %34,8 olarak bulunmuştur. Öte yandan bu konuda ‘‘Kararsızım’’ şeklinde görüş bildiren kadın öğrenciler % 9,4 iken erkekler %6,5 olmuştur. Ayrıca bu anket ifadesine ‘‘Katılmıyorum ‘‘ şeklinde tercihte bulunan kadın öğrenciler %8,3 ve erkek öğrenciler %6,5 olarak belirlenmiştir. ‘‘Tamamen Katılmıyorum ‘‘ seçeneğini ise 1 erkek öğrenci tercih etmiştir. Bu veriler ışığında ‘‘Her yaştaki insana sevgi beslerim ‘‘ şeklindeki ifadeye cinsiyet faktörünün etkisi, kadın ve erkek öğrenciler arasında birbirine paralel şekilde farklılaşmıştır demek mümkün olacak ve aralarında bir fark olmadığı söylenebilecektir.

Tablo 27. Cinsiyet Faktörünün Adil Davranmaya Etkisi

Şartlar ne olursa olsun adaletli davranırım	Cinsiyetiniz		Toplam
	Kadın	Erkek	
Katılmıyorum	0 0,0%	3 6,5%	3 1,3%
Kararsızım	16 8,8%	3 6,5%	19 8,4%
Katılıyorum	56 30,9%	18 39,1%	74 32,6%
Tamamen Katılıyorum	109 60,2%	22 47,8%	131 57,7%
Toplam	181 100,0%	46 100,0%	227 100,0%

(Tablo 27) veriler incelendiğinde cinsiyet faktörünün ‘‘Şartlar ne olursa olsun adil davranırım ‘‘ ifadesine etkileri olarak değerlendirildiğinde; ifadeye ‘‘ Tamamen Katılıyorum’’ diyen kadın öğrenciler % 60,2 (109 kişi) ve erkek öğrenciler %47,8 (22 kişi) olarak görülmektedir. Anı şekilde ifadeye ‘‘ Katılıyorum’’ olarak görüş bildiren kadın öğrenciler %30,9 (56 kişi) olurken, erkek öğrenciler %39,1 (18 kişi) olmuştur. Ayrıca bu ifade için ‘‘ Kararsız’’ kalan kadın öğrenciler %8,8 (16 kişi) iken erkek öğrenciler % 6,5 (3 kişi) olarak sonuçlanmıştır. Bu ifadeye ‘‘Tamamen katılmıyorum ‘‘ şeklinde görüş bildiren ise % 6,5 (3 kişi) erkek öğrenci söz konusu olmuştur. Genel olarak bakıldığında kadın öğrencilerin ifadeye ‘‘Tamamen Katılıyorum ‘‘ şeklinde eğilimleri erkeklerden yüksek olmakla birlikte, erkek ve kadınların % 90’ı, ifadeye

“Tamamen Katılıyorum “ ya da “Katılıyorum “ şeklinde ilgi göstermişlerdir. Tablodan da anlaşılacağı üzere cinsiyetin adil davranmaya etkisi olarak değerlendirildiğinde erkek ve kadın öğrenciler açısından anlamlı bir farkın oluşmadığını söylemek mümkün olacaktır.

Tablo 28. Cinsiyet Faktörünün Sabırlı Olmaya Etkisi

Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım	Cinsiyetiniz		Toplam
	Kadın	Erkek	
Tamamen Katılmıyorum	12 6,7%	5 11,1%	17 7,6%
Katılmıyorum	28 15,7%	5 11,1%	33 14,8%
Kararsızım	44 24,7%	15 33,3%	59 26,5%
Katılıyorum	47 26,4%	12 26,7%	59 26,5%
Tamamen Katılıyorum	47 26,4%	8 17,8%	55 24,7%
Toplam	178 100,0%	45 100,0%	223 100,0%

“Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım. “ şeklindeki ifade için tablo (Tablo 28) sonuçlarına göre “ Tamamen Katılıyorum” seçeneğine ilgi gösteren kadın öğrenciler %26,4, erkek öğrenciler ise %17,8’dir. “Katılıyorum” seçeneğini tercih eden kadın öğrenciler 26,4 iken erkekler % 26,7 olarak sonuçlanmıştır. Ayrıca bu ifadede “Kararsız” kalan kadınlar 24,7 iken erkek öğrenciler ise %33,3 olmuştur. Öte yandan sabırlı olmadığını düşünüp “ Katılmıyorum “ şeklinde tercihte bulunan kadın öğrenciler %15,7 iken erkek öğrenciler %11,1’dir. Aynı zamanda Öğrencilerin bir bölümü “Tamamen Katılmıyorum “ seçeneği ile kadın öğrencilerin %6,7’si ve erkek öğrencilerin %11,1’i kendilerini sabırlı olarak tanımlamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu veriler ışığında genel olarak erkek ve kadın öğrenciler ifade için aynı denilebilecek düzeylerde farklılaşmakla birlikte, tercih dağılımları genel olarak bütün seçenekler için söz konusu olmuştur.

Tablo 29. Cinsiyet Faktörünün Duygusal Bir Duruma Etkisi

Sokakta evsiz insanlar görmek beni üzer	Cinsiyetiniz		Toplam
	Kadın	Erkek	
Tamamen Katılmıyorum	0 0,0%	1 2,2%	1 0,5%
Katılmıyorum	0 0,0%	1 2,2%	1 0,5%
Kararsızım	2 1,2%	3 6,5%	5 2,4%
Katılıyorum	30 18,2%	10 21,7%	40 19,0%
Tamamen Katılıyorum	133 80,6%	31 67,4%	164 77,7%
Toplam	165 100,0%	46 100,0%	211 100,0%

Veri sonuçlarına (Tablo 29) göre; ifadeye ‘‘Tamamen Katılıyorum ‘‘ şeklinde ilgili gösteren kadın öğrenciler %80,6 iken erkek öğrenciler %67,4 olmuştur. ‘‘Katılıyorum ‘‘ seçeneği için ise kadın öğrenciler % 18,2 iken erkek öğrenciler %21,7 oranında ilgi tercihte bulunmuştur. Ayrıca bu ifade için ‘‘ Kararsız’’kalan kadınlar %1,2 ve erkekler %6,5 olarak hesaplanmıştır. Öte yandan ‘‘Tamamen Katılmıyorum ‘‘ ve ‘‘Katılmıyorum’’ seçeneği için kadınlar herhangi bir tercih belirtmezken, erkek öğrenciler % 2,2 olarak birer kişi şeklinde tercih belirtmişlerdir. Tablodan da görülebileceği gibi öğrenciler benzer duygularla ifadeye ilgi göstermişlerdir. Kadınlar arasındaki tamamen katılıyorum ifadesine gösterilen yüksek ilgi, duygusal durumun kadınlar açısından biraz daha yoğun değerlendirildiği şeklinde yorumlanabilir.

3.8.3.2. Öğrenim Görülen Üniversitenin Etik Değerlere Etkisi İle İlgili Analizler

Bu bölümde araştırmanın yapıldığı Yalova Üniversitesi, 29 Mayıs Üniversitesi ve Medipol Üniversitesi sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin ölçekteki bazı temel etik değerlere yönelik tutumları öğrenim gördükleri üniversite açısından gözlemlenmiştir. İlgili bulgular aşağıda tablolar şeklinde gösterilecektir.

Tablo 30. Öğrenim Görülen Üniversitenin İşbirliği İçinde Çalışmaya Etkisi

İnsanlarla iş birliği içinde olmaktan hoşlanırım	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Tamamen Katılmıyorum	3 2,3%	1 2,0%	1 2,3%	5 2,2%
Katılmıyorum	6 4,5%	0 0,0%	4 9,3%	10 4,4%
Kararsızım	35 26,3%	6 11,8%	6 14,0%	47 20,7%
Katılıyorum	55 41,4%	22 43,1%	19 44,2%	96 42,3%
Tamamen Katılıyorum	34 25,6%	22 43,1%	13 30,2%	69 30,4%
Toplam	133 100,0%	51 100,0%	43 100,0%	227 100,0%

Tablo verilerine (Tablo30) göre; öğrencilere “İnsanlarla işbirliği içinde olmaktan hoşlanırım” şeklinde bir ifade yöneltilmiştir. Bu kapsamda , “Tamamen Katılıyorum” seçeneği için, Yalova Üniversitesi öğrencileri % 25,6, Medipol Üniversitesi %43,1 ve 29 Mayıs üniversitesi öğrencileri %30,2 olarak tercih göstermişlerdir. Aynı ifade için “Katılıyorum” seçeneğinde ise Yalova Üniversitesi %41,4 iken Medipol Üniversitesi 43,1 ve 29 Mayıs Üniversitesi için %44,2 olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu ifade için “Kararsızım” diyenler Yalova Üniversitesi %26,3, Medipol Üniversitesi %11,8 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri arasında %14’tür. Öte yandan ‘Katılmıyorum’ şeklinde tercih belirten Yalova Üniversitesi Öğrencileri % 4,5 Medipol Üniversitesi %0 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %9,3 olarak bulunmuştur. Ayrıca “ Tamamen Katılmıyorum seçeneğinde üniversite için %2 bandında bir yönelim olmuştur. Bu veriler ışında iş birliği içinde olmaktan memnuniyet duyma durumunun öğrenim görülen üniversite göre farklılaştığını söylemek mümkündür.

Tablo 31. Öğrenim Görülen Üniversitenin Yenilikçi Ve Girişimciliğe Etkisi

Yeni şeyler yapma konusunda girişimciyimdir	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Tamamen Katılmıyorum	2 1,5%	0 0,0%	0 0,0%	2 ,9%
Katılmıyorum	17 12,8%	3 5,9%	3 7,0%	23 10,1%
Kararsızım	56 42,1%	15 29,4%	13 30,2%	84 37,0%
Katılıyorum	32 24,1%	20 39,2%	13 30,2%	65 28,6%
Tamamen Katılıyorum	26 19,5%	13 25,5%	14 32,6%	53 23,3%
Toplam	133 100,0%	51 100,0%	43 100,0%	227 100,0%

Araştırma bulgularına göre (Tablo 31) ;Öğrencilerin yeni şeyler yapma konusunda girişimci özelliklere sahip olmaya yönelik olarak kendileri hakkındaki yargıları değerlendirilmek istenmiştir. Buna göre ifadeye ‘‘ Tamamen Katılıyorum ‘‘ şeklinde ilgi gösteren Yalova Üniversitesi öğrencileri %19,5,Medipol Üniversitesi %25,5 ve 29 Mayıs Üniversitesi %32,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Ayrıca ‘‘Katılıyorum ‘‘ diyen Yalova Üniversitesi öğrencileri %24,1 iken, Medipol Üniversitesi %39,2 ve 29 Mayıs Üniversitesi %30,2 olmuştur. Bu ifade için ‘‘Kararsız ‘‘ kalan öğrenciler Yalova Üniversitesi öğrencileri %42,1,Medipol Üniversitesi %29,4 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %30,2 olmuştur. Öte yandan ifadeyi ‘‘Katılmıyorum’’ şeklinde tercih eden Yalova Üniversitesi öğrencileri %12,8,Medipol Üniversitesi öğrencileri %5,9 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri % 7 olarak belirlenmiştir. İfade için üniversiteye göre seçenekler arasındaki farklı eğilim düzeylerini görmek mümkündür.

Tablo 32. Öğrenim Görülen Üniversitenin Sorun Çözmeye Etkisi

İnsanların sorunlarını çözmek beni mutlu eder	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Kararsızım	4 3,4%	1 2,0%	0 0,0%	5 2,4%
Katılıyorum	27 23,1%	3 5,9%	8 18,6%	38 18,0%
Tamamen Katılıyorum	86 73,5%	47 92,2%	35 81,4%	168 79,6%
Toplam	117 100,0%	51 100,0%	43 100,0%	211 100,0%

Tablo 32'ye göre, öğrencilerin sorun çözme konusundaki hissiyatları değerlendirilmek istenmiştir. Buna göre; ifadeye "Tamamen Katılıyorum" diyen Yalova Üniversitesi öğrencileri %73,5, Medipol Üniversitesi %92,2 ve 29 Mayıs öğrencileri %81,4 olarak bulunmuştur. Ayrıca "Katılıyorum" seçeneğine ilgi gösteren Yalova Üniversitesi öğrencileri %23,1 iken, Medipol Üniversitesi %5,9 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %18,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Öte yandan ifadeye "Kararız" kalan Yalova Üniversitesi öğrencileri %3,4, Medipol Üniversitesi %1 ve 29 Mayıs Üniversitesi %0 olmuştur. Genel eğilimin benzer olduğu fakat ifadeye güçlü şekilde katılma bakımından üniversiteye göre farklılaşma olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 33. Öğrenim Görülen Üniversitenin İnsanlara Yardım Etmeye Etkisi

İnsanlara yardım etmek güzeldir	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Katılmıyorum	1 0,9%	0 0,0%	0 0,0%	1 0,5%
Kararsızım	6 5,2%	0 0,0%	1 2,3%	7 3,3%
Katılıyorum	21 18,1%	1 2,0%	9 20,9%	31 14,8%
Tamamen Katılıyorum	88 75,9%	50 98,0%	33 76,7%	171 81,4%
Toplam	116 100,0%	51 100,0%	43 100,0%	210 100,0%

Öğrencilerin insanlara yardım etmekle ilgili tutumları değerlendirilmek istenmiştir. Buna göre (Tablo 33) ;ifadeye ‘‘Tamamen Katılıyorum ‘‘ diyen Yalova Üniversitesi öğrencileri %73,5,Medipol Üniversitesi %92,2 ve 29 Mayıs öğrencileri %81,4 olarak bulunmuştur. Ayrıca ‘‘Katılıyorum ‘‘ seçeneğine ilgi gösteren Yalova Üniversitesi öğrencileri %23,1 iken, Medipol Üniversitesi %5,9 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %18,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Öte yandan ifadede ‘‘Kararız ‘‘ kalan Yalova Üniversitesi öğrencileri %3,4,Medipol Üniversitesi %1 ve 29 Mayıs Üniversitesi %0 olmuştur. Genel eğilimin benzer olduğu fakat ifadeye güçlü şekilde katılma bakımından üniversiteye göre farklılaşma olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 34. Öğrenim Görülen Üniversitenin Tarafsız Davranışa Etkisi

Şartlar ne olursa olsun tarafsız davranırım	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Katılmıyorum	4 3,0%	2 4,0%	2 4,8%	8 3,6%
Kararsızım	32 24,1%	1 2,0%	8 19,0%	41 18,2%
Katılıyorum	51 38,3%	15 30,0%	18 42,9%	84 37,3%
Tamamen Katılıyorum	46 34,6%	32 64,0%	14 33,3%	92 40,9%
Toplam	133 100,0%	50 100,0%	42 100,0%	225 100,0%

Her koşulda tarafsız olmak ilgili olarak (tablo 33) ,ifadeye ‘‘Tamamen Katılıyorum’’ şeklinde görüş bildiren Yalova Üniversitesi öğrencileri %34,6,Medipol Üniversitesi öğrencileri %64 ve 29 Mayıs Üniversitesi %33,3’tür.Aynı ifade için ‘‘Katılıyorum’’ diyen Yalova Üniversitesi öğrencileri %38,3 olurken, Medipol Üniversitesi %30 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %42,9 olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu konuda ‘‘Kararsızım’’ şeklinde görüş belirten Yalova Üniversitesi öğrencileri %24,1 iken Medipol Üniversitesi %2 ve 29 Mayıs Üniversitesi %19 olarak bulunmuştur. Öte yandan bu ifade için ‘‘Katılmıyorum’’ seçeneğini tercih eden Yalova Üniversitesi

öğrencileri %3, Medipol üniversitesi öğrencileri %4 ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %4,8 olarak sonuçlanmıştır. Genel anlamda üç üniversitede de benzer eğilimler olmakla birlikte Medipol Üniversitesi öğrencilerinin “Tamamen Katılıyorum” ve “Kararsızım” ifadelerinde farklılaştığı görülmektedir.

3.8.3.3. Yaş Faktörünün Etik Değerlere Etkisi İle İlgili Analizler

Aşağıdaki tablolarda öğrencilerin yaş düzeylerinin anketteki bazı temel etik ifadelere etkisi değerlendirmeye tabi tutulmuştur. İlgili tablo ve değerlendirmeler aşağıdadır.

Tablo 35. Yaş Faktörünün Adil Davranmaya Etkisi (18-25 yaş arası öğrenciler)

Şartlar ne olursa olsun adaletli davranırım	Yaşınız		Toplam
	18-21	22-25	
Katılmıyorum	2 1,1%	1 2,6%	3 1,3%
Kararsızım	15 8,0%	4 10,3%	19 8,4%
Katılıyorum	58 30,9%	16 41,0%	74 32,6%
Tamamen Katılıyorum	113 60,1%	18 46,2%	131 57,7%
Toplam	188 100,0%	39 100,0%	227 100,0%

Her koşulda adil davranmakla ilgili olarak; 18-21 yaş arası öğrenciler “ Tamamen Katılıyorum” seçeneğini %60,1 düzeyinde tercih ederken 22-25 yaş arası öğrenciler %46,2 düzeyinde tercih etmiştir. Bu ifade “ Katılıyorum ” şeklinde ilgi gösteren öğrenciler 18-21 arası için % 30,9 iken 22-25 yaş arası için %41 olarak bulunmuştur. Ayrıca bu konuda “Kararsız ”kalan öğrenciler 18-21 yaş arası için %8 ve 22-25 yaş arası için %10,3 olmuştur. Öte yandan buna “Katılmıyorum ” 18-21 yaş arası öğrenciler %1,1 ve 22-25 yaş arası öğrenciler %2,6’dır.Yaş ve adaletli davranma ilişkisinde, tablo verilerinden de gözlemlendiği üzere 18-21 ve 22-25 yaş aralığındaki öğrenciler için anlamlı bir farklılaşmanın görülmediğini söylenebilir.

Tablo 36. Yaş Faktörünün Saygı Duymaya Etkisi (18-25 yaş arası öğrenciler)

Her yaştaki insana saygı duyarım	Yaşınız		Toplam
	18-21	22-25	
Katılmıyorum	4 2,1%	2 5,1%	6 2,6%
Kararsızım	4 2,1%	0 0,0%	4 1,8%
Katılıyorum	43 22,9%	12 30,8%	55 24,2%
Tamamen Katılıyorum	137 72,9%	25 64,1%	162 71,4%
Toplam	188 100,0%	39 100,0%	227 100,0%

Her yaştaki insana saygı duymakla ilgili olarak; ‘‘ Tamamen Katılıyorum’’ seçeneği 18-21 yaş arası öğrenciler için %72,9 ve 22-25 yaş arası öğrenciler için %64,1 düzeyinde tercih etmiştir. Bu ifadeye ‘‘ Katılıyorum ‘‘şeklinde ilgi gösteren öğrenciler 18-21 arası için % 22,9 iken 22-25 yaş arası için %30,8 olarak bulunmuştur. Ayrıca bu konuda ‘‘Kararsız ‘‘kalan öğrenciler 18-21 yaş arası için %2,1 ve 22-25 yaş arası için %0 olmuştur. Öte yandan ifadeye ‘‘Katılmıyorum diyen ‘‘ 18-21 yaş arası öğrenciler %2,1 ve 22-25 yaş arası öğrenciler %5,1’dir.Yaş ve saygı duyma ilişkisinde, tablo verilerinden de gözlemlendiği üzere 18-21 ve 22-25 yaş aralığındaki öğrenciler için anlamlı bir farklılaşmanın görülmediği söylenebilir.

3.9. Araştırma Hipotezlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmanın genel sonuçları ile belirlediğimiz bazı hipotezler incelenecektir. Hipotezler oluşturulurken cinsiyet, üniversite ve yaş faktörü gibi değişkenlerin etik ve daha özeldede temel sosyal hizmet konuları ile ilişkisi göz önüne alınarak daha spesifik bir düzlemde betimlenme gayesi gözetilmiştir.

H₁: Cinsiyetler arasında problem çözmeye yatkın olmak bakımından bir fark yoktur.

H_{1a}: Çocukları sevmeye etkisi bakımından cinsiyetler arasında bir fark yoktur.

H₂: Devlet üniversitesinde eğitim gören sosyal hizmet öğrencileri ile özel üniversitedeki sosyal hizmet öğrencileri arasında kamu malını koruma bakımından bir fark yoktur.

H₃: Devlet üniversitesinde eğitim gören öğrenciler ile diğer özel üniversite öğrencileri arasında sabırlı olmak bakımından bir fark yoktur.

H₄: Öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyleri sabırlı olmalarında etkilidir.

H₁: Cinsiyetler arasında problem çözmeye yatkın olmak bakımından bir fark yoktur.

Şeklindeki hipotezimiz araştırma sonuçlarımıza göre kabul edilmiş edilmiştir. Hipoteze ilişkin sonuçlar ve değerlendirme aşağıdaki tablo ile birlikte gösterilecektir.

Tablo 37. Cinsiyetin Problem Çözmeye Etkisi

İnsanların sorunlarını çözmek beni mutlu eder	Cinsiyetiniz		Toplam
	Kadın	Erkek	
Kararsızım	3 1,8%	2 4,3%	5 2,4%
Katılıyorum	28 17,0%	10 21,7%	38 18,0%
Tamamen Katılıyorum	134 81,2%	34 73,9%	168 79,6%
Toplam	165 100,0%	46 100,0%	211 100,0%

Tablo 37. incelendiğinde eğilimin üç ifadeye dağıldığı görülebilmektedir. Sorun çözmeyi kendisini mutlu ettiğini düşünen kadınlar %81,2 (134 kadın) olarak ‘‘Tamamen Katılıyorum’’ şeklinde ifade belirtmiştir. Erkekler ise %73,9 (34) olarak bulunmuştur. ‘‘ Katılıyorum ‘’ şeklindeki ifade için kadınlar %17 (28 kadın) iken erkekler için bu ifadeyi tercih edenler %21,7’dir (10 erkek). Ayrıca bu Konuda ‘‘Kararsızım ‘’ şeklinde ifade belirten kadınlar %1,8 (3 kadın) ve %4,3 (2 erkek) olarak bulunmuştur.

Tablo 38. Cinsiyetin Problem Çözmeye Etkisine İlişkin Anlamlılık Testi

Ki-Kare Testi	Değer	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,666	2	0,435

Tablo 38’de görülebileceği gibi, cinsiyetler arasında problem çözmekten mutluluk duymada erkek veya kadın açısından anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Özetle anket ifadesi için kadın ve erkek öğrenciler açısından problem çözme konusunda birbirine benzer bir yatkınlık söz konusudur.

H_{1a}: Çocukları sevmeye etkisi bakımından cinsiyetler arasında bir fark yoktur. Şeklindeki alt hipotezimiz araştırma sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Hipoteze ilişkin sonuçlar ve değerlendirme aşağıdaki tabloda gösterilecektir.

Tablo 39. Cinsiyetin Çocuk Sevgisine Etkisine İlişkin Tablo Analizi

Çocukları sevmek gerekir	Cinsiyetiniz		Toplam
	Kadın	Erkek	
Tamamen Katılmıyorum	1 0,6%	0 0,0%	1 ,5%
Katılmıyorum	1 0,6%	1 2,2%	2 1,0%
Kararsızım	5 3,0%	4 8,7%	9 4,3%
Katılıyorum	31 18,9%	7 15,2%	38 18,1%
Tamamen Katılıyorum	126 76,8%	34 73,9%	160 76,2%
Toplam	164 100,0%	46 100,0%	210 100,0%

Araştırma sonuçlarına göre (Tablo 39) ;’’ Çocukları sevmek gerekir ‘’ ifadesi için kadın öğrenciler % 76,8 (126 kişi) , erkek öğrenciler % 73,9 (34 kişi) ‘’ Tamamen

Katılıyorum ‘’ şeklinde ifade etmiştir. Kadın öğrenciler aynı ifadeye %18,9 (31 kişi) ‘‘Katılıyorum’’ derken, erkek öğrenciler %15,2’dir (7 kişi) .Öte yandan bu konuda ‘‘Kararsız ‘’olan kadınlar % 3 (5 kişi) iken erkekler % 8,7’dir (4 kişi). Bu ifadeye katılmayan öğrenciler kadın ve erkeler için 1 kişi olmuştur. Genel olarak kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre bu ifadeye daha yatkın olması da aradaki küçük farka rağmen kadınların doğal annelik güdüsü ile anlamlandırmak mümkündür.

Tablo 40. Cinsiyetin Çocuk Sevgisine Etkisine İlişkin Anlamlılık Testi

Ki-Kare Testi	Değer	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,186	4	0,381

Tablo 40. verisi incelendiğinde değerimizin 0,05’ten büyük olduğu görülmektedir. Böylece cinsiyetin çocuk sevgisine etkisi, erkek ve kadın öğrenciler arasında birbirine paralel şekilde farklılaştığı gözlemlenmiştir.

H₂: Devlet üniversitesinde eğitim gören sosyal hizmet öğrencileri ile özel üniversitedeki sosyal hizmet öğrencileri arasında kamu malına zarar vermekten kaçınma konusunda bir fark yoktur.’’ şeklindeki hipotezimiz araştırma sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Hipoteze ilişkin sonuçlar ve değerlendirme aşağıdaki tabloda gösterilecektir.

Tablo 41. Öğrenim Görülen Üniversitenin Kamu Malına Yaklaşımına Etkisi

Devletin malına zarar vermekten kaçınırım	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Katılmıyorum	2 1,5%	0 0,0%	0 0,0%	2 0,9%
Kararsızım	8 6,0%	0 0,0%	5 11,6%	13 5,8%
Katılıyorum	44 33,1%	8 16,0%	11 25,6%	63 27,9%
Tamamen Katılıyorum	79 59,4%	42 84,0%	27 62,8%	148 65,5%
Toplam	133 100,0%	50 100,0%	43 100,0%	226 100,0%

Araştırma kapsamında (Tablo 41) verilere göre ; “ Devletın malına zarar vermekten kaçınırım ” şeklindeki ifade için “ Tamamen Katılıyorum ” seçeneğini tercih eden Yalova üniversitesi öğrencileri % 59,4 (79 öğrenci),Medipol Üniversitesi öğrencileri %84 (42 öğrenci) ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %62,8 (27 öğrenci) olarak bulunmuştur. “Katılıyorum ” seçeneği için ise sırasıyla Yalova Üniversitesi % 33,1(44 öğrenci),Medipol Üniversitesi %16 (8 öğrenci) ve 29 Mayıs Üniversitesi %25,6 (11 öğrenci) olarak bulunmuştur. Tamamen katılıyorum seçeneğinde üniversite bazında yüksek farklılaşma söz konusu olmakla birlikte, katılıyorum seçeneği ile dengelenmiş bir eğilim söz konusudur denilebilir.

H₃: Devlet üniversitesinde eğitim gören öğrenciler ile diğer özel üniversite öğrencileri arasında sabırlı olmak bakımından bir fark yoktur. Şeklindeki hipotezimiz de araştırma sonuçlarına göre kabul edilmiştir. Hipoteze ilişkin sonuçlar ve değerlendirme aşağıdaki tabloda gösterilecektir.

Tablo 42.Öğrenim Görülen Üniversite İle Kendini Sabırlı Olarak Tanımlama Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım	Üniversiteniz			Toplam
	Yalova Üniversitesi	Medipol Üniversitesi	29 Mayıs Üniversitesi	
Tamamen Katılmıyorum	12 9,1%	2 4,2%	3 7,0%	17 7,6%
Katılmıyorum	21 15,9%	5 10,4%	7 16,3%	33 14,8%
Kararsızım	33 25,0%	16 33,3%	10 23,3%	59 26,5%
Katılıyorum	33 25,0%	12 25,0%	14 32,6%	59 26,5%
Tamamen Katılıyorum	33 25,0%	13 27,1%	9 20,9%	55 24,7%
Toplam	132 100,0%	48 100,0%	43 100,0%	223 100,0%

Tablo 42. verileri incelendiğinde öğrencilerin kendini sabırlı olarak tanımlamalarına ilişkin olarak;“Tamamen Katılıyorum “ seçeneği için Yalova Üniversitesi öğrencileri % 25 (33) ,Medipol Üniversitesi %27,1 (13) ve 29 Mayıs Üniversitesi %20,9 (9) şeklinde bir eğilim söz konusu olmuştur. “Katılıyorum “ ifadesi için Yalova Üniversitesi %25(33),Medipol Üniversitesi %25(12) ve 29 Mayıs Üniversitesi %32,6(14) olarak birbirine yakın bir dağılım göstermiştir. Öte yandan “Kararsızım” seçeneği için Yalova Üniversitesi %25 (33),Medipol Üniversitesi %33,3(16) ve 29 Mayıs Üniversitesi %23,3(10) olarak bulunmuştur. Ayrıca bu ifadeye ‘Katılmıyorum’ şeklinde görüş bildirenlerden, Yalova Üniversitesi öğrencileri %9,1(12),Medipol Üniversitesi %4,2(2) ve 29 Mayıs Üniversitesi öğrencileri %7 (3) olarak bulunmuştur.

Tablo 43.Öğrenim Görülen Üniversite İle Sabırlılık İlişkisinde Ki-Kare Testi

Ki-Kare Testi	Değer	Df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	4,188	8	0,840

Değişkenler arasındaki ilişki 0,05'ten büyük çıkmış olup, sabırlı olma konusunda öğrenim görülen üniversiteye göre farklılaşma dengeli olmuştur. Tablodan da görülebileceği gibi sabırlı olarak tanımlanma durumu üniversite türüne bakılmaksızın anket seçenekleri arasında birbirine paralel şekilde farklılaşmıştır.

H₄: Öğrencilerin yaş ve sınıf düzeyleri sabırlı olmalarında etkilidir. Şeklindeki hipotezimiz araştırma sonuçlarına göre reddedilmiştir. Hipoteze ilişkin sonuçlar ve değerlendirme aşağıdaki tabloda gösterilecektir.

Tablo 44.Öğrencilerin Yaşları İle Sabır İlişkisinin Değerlendirilmesi (18-25 Yaş)

Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım	Yaşınız		Toplam
	18-21	22-25	
Tamamen Katılmıyorum	16 8,6%	1 2,6%	17 7,6%
Katılmıyorum	26 14,1%	7 18,4%	33 14,8%
Kararsızım	47 25,4%	12 31,6%	59 26,5%
Katılıyorum	49 26,5%	10 26,3%	59 26,5%
Tamamen Katılıyorum	47 25,4%	8 21,1%	55 24,7%
Toplam	185 100,0%	38 100,0%	223 100,0%

Araştırma sonuçlarına göre (Tablo 44); “Tamamen Katılıyorum” seçeneği için 18-21 yaş arası öğrenciler % 25 ve 22-25 yaş arası öğrenciler %21,1 olarak “Tamamen

Katılıyorum” şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca 18-21 yaş arası % 26,5 ve 22-25 yaş arası öğrenciler %26,3 düzeyinde ifadeye “Katılıyorum “ demişlerdir. İfade için “Kararsızım” diyenler ise 18-21 yaş arası öğrenciler içinde %25,4 iken 22-25 yaş arası öğrenciler içinde %31,6 olmuştur. Öte yandan kendini sabırlı olarak tanımlamayıp ifade için “ Katılmıyorum” şeklinde görüş bildiren 18-21 yaş arası öğrenciler %14,1 iken 22-25 yaş öğrencilerin % 18,4 olmuştur. Aynı zamanda bu ifadeye “Tamamen Katılmıyorum” diyen 18-21 yaş arası öğrenciler %8,6 ve 22-25 yaş arası öğrenciler %2,6 olarak belirlenmiştir. Tablo sonuçları ışığında yaş faktörünün sabırlı olmaya etkisi açısından değerlendirildiğinde, 18-25 yaş arası öğrenciler için yaş düzeyi ile sabırlı olma durumunun değişmediği ve aralarında anlamlı bir farkın oluşmadığı söylenebilir.

Tablo 45.Öğrencilerin Sınıf Düzeyi İle Sabırlı Olmaları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım	Sınıfınız			Toplam
	1.Sınıf	2.sınıf	3.sınıf	
Tamamen Katılmıyorum	7 7,1%	4 10,3%	6 7,1%	17 7,6%
Katılmıyorum	15 15,2%	5 12,8%	13 15,3%	33 14,8%
Kararsızım	24 24,2%	8 20,5%	27 31,8%	59 26,5%
Katılıyorum	24 24,2%	14 35,9%	21 24,7%	59 26,5%
Tamamen Katılıyorum	29 29,3%	8 20,5%	18 21,2%	55 24,7%
Toplam	99 100,0%	39 100,0%	85 100,0%	223 100,0%

Araştırma sonuçlarına göre (Tablo 45); “Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım “ ifadesinde “Tamamen Katılıyorum “ seçeneği için 1.sınıftaki öğrenciler % %29,3, 2.sınıftaki öğrenciler %20,5 ve 3. Sınıf öğrencileri %21,2 olarak “Tamamen Katılıyorum” şeklinde tercihte bulunmuşlardır. Ayrıca 1.sınıf öğrencileri % 24,2, 2.sınıf öğrencileri %35,9 ve 3. Sınıf öğrencileri %24,7 oranında ifadeye “Katılıyorum

‘’şeklinde görüş belirtmişlerdir. İfade için ‘‘Kararsızım’’ diyen 1.sınıf öğrencileri 24,2 iken 2.sınıftakiler arasında bu oran %20,5 ve 3. Sınıftaki öğrenciler için %31,8 olmuştur. Öte yandan kendini sabırlı olarak tanımlamayı ifade için ‘‘ Katılmıyorum’’ şeklinde görüş bildiren 1.sınıftaki öğrenciler %15,2 iken, 2.sınıf öğrencileri için % 12,8 ve 3. Sınıf öğrencileri için bu oran %15,3 olmuştur. Aynı zamanda bu ifadeye ‘‘Tamamen Katılmıyorum’’ seçeneğini tercih eden 1.sınıftaki öğrenciler %7,1iken 2.sınıftaki öğrenciler %10,3 ve 3.sınıftaki öğrenciler %7,1 olarak belirlenmiştir. Tablo sonuçları ışığında sınıf faktörünün sabırlı olmaya etkisi açısından değerlendirildiğinde, (1,2. ve 3.sınıf) öğrenciler için sınıf düzeyi ile sabırlı olma durumunun değişmediği ve aralarında anlamlı bir farkın oluşmadığı söylenebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Etik, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olarak yaşamın her alanında kendini gösteren ve davranışlarımızı şekillendiren, davranışlarda iyi, doğru vb. yargıları ve değerleri temellendirip aynı zamanda somutlaştıran bir ahlak felsefesidir. Dolayısıyla etik değerleri sosyal hizmet alanında da betimlemek, mesleki tutum ve davranışların etik temeldeki standartlarını araştırmak kaçınılmazdır. Bu bağlamda, sosyal hizmet alanı etik değerlerle bütünleşmiş bir alandır. Sosyal hizmet alanının hak, adalet ve eşitliği sağlama gayesi, çalışanın topluma daha özeldir bireye yönelik davranışları ile somutlaşmaktadır. Bu davranışlar mesleki sorumluluk ve ödev kavramları ile şekillendiği gibi duygulardan ve inançlardan da beslenmektedir.

Çalışma yaşamı açısından düşünüldüğünde; bir atlet olabilmek için nasıl koştuğunuzu göstermeniz gerekir ya da bir itfaiyeci olabilmek için merdiven tırmanabilmek lazımdır. Konuşmaktan hoşlanmayan bir TV spikeri ya da gülmek istemeyen bir palyaço muhtemelen tercih edilmeyecektir. Dolayısıyla bir meslek yerine getirilirken o mesleğin gerektirdiği normlara sahip olmak önemli bir konudur. Elbette ki bu normları gözlemlemekteki ideal alan, pratik yaşamın bizzat kendisidir. Fakat bir meslekteki normların bilincinde olmak ve bu normların taşıyıcısı olmak ayrıca önem arz etmektedir. Bu anlamda sosyal hizmet mesleğinin gerektirdiği meslek ahlakı ve etik değerlerine sahip olmak bu meslek eğitimi içindeki öğrencilerden en çok beklenen şey olacaktır. Çünkü sosyal hizmet mesleği, insan olmaktan ötürü sahip olunan hakların, sosyal hak, sosyal adalet ve sosyal demokrasi gibi etik değerlerin bir gereği olarak, etik değerleri gözeten ve bu değerlerle bütünleşmiş bir meslek konumundadır. Aynı zamanda insanı, sosyal ve muhtaç bir varlık olarak gören, insan haysiyet ve onurunu önemseyen ve toplumdaki sorunları bu anlayışla çözmek durumunda olan bir meslektir. Sorunları çözerken bireyin muhtaçlığını ortadan kaldırmak, böylece adaleti sağlamaya çalışırken, toplumun refahını korumayı ve yükseltmeyi hedeflemektedir. Toplumsal sorunlar ise sürekli değişip çeşitlenebildiğinden, sosyal hizmet alanı da buna bağlı olarak değişip dönüşen dinamik bir yapıya sahiptir. Bu yüzden bir sosyal hizmet uygulaması bireye, bireyin içinde bulunduğu koşul ve değerleriyle yaklaşmak durumundadır. Kimi zaman muhtaçlığın giderilmesi için o bireye taraf olmalıdır. Kimi

zaman adaleti sağlamak için eşit davranmaması aksine o bireyi pozitif anlamda üstte tutması gerekmektedir. Ya da duygular ve inançların tamamen mesleki ödevlerin önüne geçmemesi gerektiği gibi uygulamaya konu olan bireyin ve toplumun duygularına da tamamen yabancı ve kayıtsız olunmamalıdır. Bu bakımdan sosyal hizmet mesleğinin gerektirdiği etik kural ve davranışlara, prensiplere sahip olmak farklılaşabilmektir. Her toplumsal sorun yeni bir uygulama alanı ve her muhtaç birey kendi sosyolojisi ve değerleri ile yeni bir çalışma konusu olmaktadır. Öte yandan mesleki etik bağlamında yeterli şekilde etik eğitimi almak, bu konuda yeterli bilgiye sahip olmak, hizmet sunumunda karşılaşılabilecek toplumsal sorunlarda etik davranışı ve etik yönelimi daha da mümkün kılacaktır.

KAYNAKÇA

Akçetin, Ç.N; (2016). Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, sayı: 21, s. 71-86,ISSN 1306-9535, www.flisdergisi.com, (Erişim:05.11.2016).

Arslanoğlu, İ; (2012).Eğitim Felsefesi, Ankara.

Ateş, N; (2012). Öğretmenlikte Meslek Ahlâkı ve Mesleki Değerler, Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, Cilt: 3 Sayı (No): 6 Güz, 3-18.

Atak,S., Gül, K.S; (2014).Meslek Etiği Kavramları, (Eds),Ankara: Adalet.

Aydın, İ; (2006). Eğitim ve öğretimde etik. 2. Baskı, Ankara: Pegem.

Aydın, M; (2008). Sosyal Politika Ve Yerel Yönetimler, İstanbul.

Aydın, M., Topkaya, Ö; (2015). “Türkiye’de Sosyal Devletin Vergileme Alanları” Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu 7,Bildiriler, Aralık, Denizli.

Bakioğlu, A. , Levent, F; (2014). “Türkiye’nin Geleceği İçin Önemli Bir Yatırım: Etik Değerler Eğitimi”, *Yeni Türkiye Dergisi*, 10(58), 258-261.

Başpınar, Ö. N.,Çakıroğlu,D; (2014). Meslek Etiği, Ankara.

Baydar, T; (2004). Yönetim Etiği Açısından İngiltere’deki Kamu Yönetimi Uygulamaları, Ankara.

Bezci, B; (2005). Kant ve Hegel’in Felsefesinde Etik Anlayışı, *Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, sayı-9,<http://sead.selcuk.edu.tr/sead/article/view/362/357>, (Erişim:25.11.2016).

Cevizci, A; (2013).Felsefeye Giriş, İstanbul.

Cılga, İ. , Hatipoğlu, B; (2012). Sosyal Bilimler Ve Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler ,(Eds),Ankara: Sabev.

Çubukçu, A.İ; (1972). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 20 Sayı: 1,<http://dergiler.Ankara.edu.tr/dergiler/37/735/9383.pdf>. (Erişim: 21.11,2016).

Erdem, E; (2008). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramına Göre Konutların Swot Analizi İle Değerlendirilmesi, Ankara.

Gökalp, N; (2010). Duygu ve Etik, Ankara.

Gündoğan, G., Günay,M; (2014). İnsan Hakları Ve Eğitimi, İzmir.

Erdem, H.H; (2014). Kitle İletişimi, Etik Ve Eğitim, Mass Media, Ethics And Education, GEFAD / GUJGEF 34(1): 63-77. <http://gefad.gazi.edu.tr/article/view/5000078357>,(Erişim:15.12.2016).

İşgüden, B. , Çabuk, A; (2006). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, *Journal of Social Sciences Institute*, CİLT / 9,Sayı: 16, Aralık.

http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/index.php?option=com_content&task=view&id=62, (Erişim: 21.12.2016).

Karataş, K. ,İl, S; (2002). Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeniden Yapılanma (1),Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Yayın No: 012.Ankara.

Karataş, K; (2002). İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet, Değişen Türkiye'de İnsan Hakları Açısından Sosyal Hizmetler, (Ed. Kasım Karataş), Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkez Yayını No: 006, Ankara.

Kavi,E.,Koçak,O; (2013). Çalışma Yaşamında Etik, Bursa.

Kaya, İ; (2015). Etik Değerlere Yatkinlık Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, The Journal of International Social Research, Cilt: 8, Sayı: 41, Aralık.

Kesgin, B; (2012). Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet, İstanbul.

Kılavuz, R; (2003). Kamu Yönetiminde Etik Ve Bir Sorun Olarak Yozlaşma, Ankara.

Kılavuz, R; (2004). Etik Sistemleri Ve Kamu Yönetimi Etiği Açısından Görünümleri, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:30, Mart. <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusiyasal/article/viewFile/1023011219/1023010478>, (Erişim: 11.11.2016).

Kılıç, Y; (2015). Kant'ın Etik Görüşünde 'Değerli Eylem'in Olanağı, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 22, Sayfa 93-100.

Mahmutoğlu, A; (2009). "Etik ve Ahlak: Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler", *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 463-464, s. 225-249, Haziran-Eylül.

Mütevellioğlu, N; (2009). Uluslar arası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiriler, (Ed).Akdeniz Üniversitesi, 22-23 Ekim, Antalya.

Ocak, H; (2011). Bir Ahlak Felsefesi Problemi Olarak Erdem Kavramına Yüklenen Anlamın İlkçağ'dan Ortaçağ'a Evrimi, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar, sayı: 11, s. 79-101. ISSN 1306-9535, www.flfsdergisi.com, (Erişim:30.09.2016).

Ömürgönülşen, U; (2016). Toplum Ve Sosyal Hizmet, (Ed), Cilt: 27 Sayı: 1, Ay: Nisan.

Örselli, E; (2010). Türkiye'de Toplumsal Ve Yönetimsel Etik Değerler İle İkilemler: Uygulamalı Bir Araştırma, Konya.

Özateş, Ö.S; (2010). Sosyal Hizmet Etiğinin Felsefi Temelleri, *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, Cilt 21, Sayı:1, Nisan.

Özgüven, A; (2003). Sosyal Adalet, *İstanbul Kültür Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1-2, 35-38,

<http://iibf.erciyes.edu.tr/kutuphane/petas/petas.php?skip=0&keyword=23370&type=2> ,
(Erişim: 20.10.2016).

Özlem, D; (2013).Etik Ahlak Felsefesi, İstanbul.

Özmen,F.,Güngör,A; (2008). Eğitim Denetiminde Etik, İnönü Üniversitesi *Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt: 9 Sayı: 15 Bahar, S:137–155.

Sarıkaya, M; (2011).Sosyal Hizmet Kurumlarında Örgütsel Davranış,(Ed),1.Basım, Ankara: Nobel.

SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu) ; (2017).Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi,
<http://www.sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/ca0a14a4-2e59-40c3-983f-b163b1f86a46/etiksozlesmesi.pdf?MOD=AJPERES>, (Erişim:31.05.2017).

SHK (Sosyal Hizmetler Kanunu) ;
(2016).<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2828.pdf>,(Erişim Tarihi:20.11.2016).

Şahin, F; (2008). “Sosyal Hizmet Nedir? Ne Değildir? ,*Sağlıcakla*, Sayı: 2, Mart, 42-47.

SHU (Sosyal Hizmet Uzmanı) ; (2016). www.sosyalhizmetuzmani.org, (Erişim: 05.11.2016).

Sunal, O ;(2011). Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 66, No. 3.

Şeker, A; (2011). Sosyal Hizmetlerde Etik, Ankara.

Taşcı, F; (2012). Sosyal Politika Ahlakı, Ankara.

TDK (Türk Dil Kurumu) ; (2016).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.584ca782939cf5.41609421,(Erişim Tarihi:20.11.2016).

TMMOB (Türk Mühendis Ve Mimar Odaları Birliği) ; (2004). Etik, Ahlak Ve Meslek İlkeleri, Elektrik Mühendisleri Odası, Yayın No: EG/2004/7 ISBN975-395-753-X,Ankara.

Tomanbay, İ; (2012). Sosyal hizmete Giriş,(Ed),Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın no: 2533,Eskişehir.

Toprakkaya, A; (2006). "Bir Söylem Olarak Sosyal Adalet Kavramı, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt I, Sayı 2,Sayfa, 97-110.

Tosun, M. C; (2015) ; “Sosyal Hakların Taşıyıcısı ve Demokratik Toplumun Temeli olan “Etik Kişi’ ” Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu 7,Bildiriler, Aralık, Denizli.

Tufan, B; (2003). Toplum Ve Sosyal hizmet, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayını, Cilt:14,Sayı:1,Nisan.

Tufan, B., Sayar, Ö.Ö.,Koçyıldırım, G; (2009). Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet, Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Turşucu, H; (2008). Sosyal Demokrat Teori Ve Pratiğe Kısa Bir Giriş”, Toplum ve Demokrasi, (2), Ocak-Nisan, sayı: 75–90.

TÜSİAD (Türk Sanayicileri Ve İş Adamları Derneği) ; (2005).Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik, Kavramsal Çerçeve Ve Uluslararası Uygulamalar Cilt 1,TÜSİAD Devlette Etik Altyapı Dizisi No: 1,(Yayın No. TUSİAD-T/2005 - 11/412).

Uğur, S; (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri, Bursa.

UN (Birleşmiş Milletler) ; (2017). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, <http://www.un.org.tr/humanrights/vp/insan-haklari-belgeleri/birlesmis-milletler-insan-haklari-belgeleri/bm-insan-haklari-soezlesmeleri.php?lang=TR>, (Erişim: 30.05.2017).

Yaran, S. C; (2012).İslam Ahlak Felsefesine Giriş, İstanbul.

Yıldırım, A; (2014). Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ağustos, Sayı: 17.

Yıldız, A; (2012). Meta-Etik Bir Teori Olarak Ahlâkî Sezgiciliğin Savunulabilirliği, Ankara.

Yılmaz, E.S; (2015). Sosyal Hizmet Etiğine İlişkin Bir Değerlendirme, Süleyman Demirel Üniversitesi, *Vizyoner Dergisi*, Sosyal Hizmet Özel Sayısı, S.122-136.

Yolcuoğlu, G.İ; (2012). Sosyal hizmete Giriş, Ankara.

YÖKATLAS (Yüksek Öğrenim Kurumu); (2017).Sosyal Hizmetler Programı Bulunan Üniversiteler, <https://yokatlas.yok.gov.tr/>,(Erişim:31.05.2017).

EKLER:**(EK-1:ANKET ÖRNEĞİ)**

No	Üniversite: Cinsiyet: Erkek ( ) Kadın ( ) Yaş: Sınıf:	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Her yaştaki insana saygı duyarım.	5	4	3	2	1
2	Her yaştaki insana sevgi beslerim.	5	4	3	2	1
3	İnsan olmanın gereklerini yerine getirmeye gayret ederim.	5	4	3	2	1
4	İnsanların bana güven duymasını isterim.	5	4	3	2	1
5	Devletin malına zarar vermekten kaçınırım.	5	4	3	2	1
6	Yaptığım işlerde şeffaf olmaya çalışırım.	5	4	3	2	1
7	Genel olarak kendimi sabırlı olarak tanımlarım	5	4	3	2	1
8	İnsanların bana olan güvenlerini kötüye kullanmam.	5	4	3	2	1
9	Şartlar ne olursa olsun ayrımcılık yapmam.	5	4	3	2	1
10	Şartlar ne olursa olsun tarafsız davranırım.	5	4	3	2	1
11	Şartlar ne olursa olsun adaletli davranırım.	5	4	3	2	1
12	Şartlar ne olursa olsun bütün insanlara eşit davranırım.	5	4	3	2	1
13	Şartlar ne olursa olsun dürüst davranırım.	5	4	3	2	1
14	Yeni şeyler yapma konusunda girişimciyimdir.	5	4	3	2	1
15	İnsanlara rol model olmaya çalışırım.	5	4	3	2	1
16	İnsanlarla işbirliği içerisinde çalışmaktan hoşlanırım.	5	4	3	2	1
17	Çocukları sevmek gerekir.	5	4	3	2	1
18	Sokakta evsiz insanlar görmek beni üzer.	5	4	3	2	1
19	İnsanlara yardım etmek güzeldir.	5	4	3	2	1
20	İnsanların sorunlarını çözmek beni mutlu eder.	5	4	3	2	1

ÖZGEÇMİŞ

Yüksel AKIN , 1986 yılında Hasköy/Muş'ta doğdu. 2009 yılında Dumlupınar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nü tamamladı. 2015 yılında başladığı Yalova Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı'nın Sosyal Politika programında yüksek lisansına halen devam etmektedir.

